

Lezoko Kale Erabileraren Neurketa

2008ko azaroa

Kale Neurketa<
>SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA

1	SARRERA	- 1 -
1.1	ERABILERA NEURTZEAREN BEHARRA	- 1 -
1.2	EUSKAL HERRIKO NEURKETA	- 1 -
1.3	ERABILERA DATUEN GARRANTZIA HERRI MAILAKO HIZKUNTZA PLANIFIKAZIOAN	- 2 -
2	NEURKETA NOLA EGIN DUGUN	- 3 -
2.1	NEURKETA EGUNAK ETA ORDUAK	- 3 -
2.2	AZTERTUTAKO ZONALDEAK ETA NEURKETARAKO IBILBIDEAK	- 3 -
2.3	NEURKETARAKO METODOLOGIA	- 3 -
3	NEURKETAREN EMAITZAK	- 6 -
3.1	EMAITZA OROKORRAK	- 6 -
3.2	ERABILERAREN BILAKAERA.....	- 7 -
3.3	ZONALDEKAKO EMAITZAK	- 8 -
3.4	ERABILERAREN BILAKAERA ZONALDEKA	- 9 -
3.4.1	<i>Erdiguneko erabileraren bilakaera</i>	- 10 -
3.4.2	<i>Lazon-Pildaingo erabileraren bilakaera</i>	- 10 -
3.4.3	<i>Urdaburuko erabileraren bilakaera</i>	- 11 -
3.4.4	<i>Zubitxo-E.Salaberrriako erabileraren bilakaera</i>	- 11 -
3.5	ADIN-TALDEKAKO EMAITZAK.....	- 12 -
3.6	ADIN-TALDEKAKO ERABILERAREN BILAKAERA	- 13 -
3.7	NEURKETA EGUNEN ARABERAKO EMAITZAK	- 15 -
3.8	SEXUAREN ARABERAKO EMAITZAK	- 16 -
3.9	SEXUAREN ARABERAKO EMAITZEN BILAKAERA	- 17 -
3.10	HAURREN PRESENTZIAREN ERAGINA	- 18 -
3.11	HAURREN ERAGINAREN BILAKAERA ERABILERAN.....	- 21 -
4	HIZKUNTZA GAITASUNA ETA BILAKAERA HERRIAN	- 22 -
4.1	LEZOKO EZAGUTZA (2006).....	- 22 -
4.2	EZAGUTZAREN BILAKAERA	24
5	EMAITZEN AZTERKETA ETA ESANAHIA	25
5.1	ESPERO ZITEKEEN ERABILERA: KONTZEPTUAREN AZALPENA	25
5.2	ERABILERA ERREALA ETA ESPERO ZITEKEEN ERABILERA	26
5.3	INGURUKO HERRIKO, PROBINTZIAKO ETA EUSKAL HERRIKO DATUEKIKO ALDERAKETA	28
6	DATOZEN URTEETARAKO BEGIRA PROSPEKZIOA (2008-2018)	30
7	ERANSKINAK	32
7.1	<i>TXILLARDEGIREN EREDU MATEMATIKOA ETA ERABILERA ISOTROPIKOA</i>	32
7.2	NEURKETA ARAUAK ETA OHARRAK.....	37
7.3	FITXA.....	41
7.4	DATU NAGUSIEN IRAKURKETA (LABURPENA).....	44

1 Sarrera

Esku artean dugun Kale Neurketa Lezon egiten den hamargarrena da. 1990ean egin zen lehenengoa, eta hemezortzi urte ondoren azkenengoa. 1998. urte arte udalaren eskutik burutu ziren Kale Neurketak, eta hurrengoak SEI Elkarte eta Soziolinguistika Klusterrak egin ditu.

1.1 Erabilera neurtzearen beharra

Euskararen egoera ona den edo txarra den, hobera doan edo okerrera doan galdetzen digutenean, askotan ez dugu jakiten nola erantzun, eta sarri erantzuna bera oso modu subjektiboan ematen dugu. Hori horrela, gero eta garrantzitsuagoa zaigu euskararen egoera eta bilakaera modu objektiboan baloratzeko aukera ematen diguten datuak izatea, eta datu horien artean bada bat herriko euskararen errealitatea adierazteko funtsezkoa dena: kalean euskara zenbat erabiltzen den, hain zuzen ere.

Badira beste hainbat datu (eroldako ezagutza datuak, ikastetxe eta euskaltegiak matrikulazio datuak...) herriko hizkuntza egoera ezagutzeko baliagarri direnak. Datu eta joera horiek guztiak, nonbait nabarmentzekotan, eguneroko erabileran nabarmentzen dira, gure herriko esparru ezberdinetan ematen den erabileran. Errealitate hori jaso nahi du Kale Erabileraren Neurketak, kalea baita herritar guztion bilgunea.

Kontuan izan behar dugu, hizkuntza egoerari buruz ematen diren datu gehienak, oro har, hitzunen inkestetan aitorturiko datuak direla (eroldakoak, inkesta bidezko ikerketak, etab.). Hau horrela da, besteak beste, erabilera modu errealean neurtzea ez delako erraza izaten. Soziolinguistika Klusterrak egindako neurketak kalean zuzeneko behaketaren bidez lorturiko datuak eskaintzen dizkigu. Gaur egun Soziolinguistika Klusterra arduratzen da Euskal Herri mailan Kale Erabileraren Neurketa egiteaz, eta, horrez gain, zenbait udalerritan ere egin ditugu honen antzeko neurketak (esate baterako, gaur egunera arte 40 bat herritan burutu ditugu neurketak, SEI Elkartearen izenean eta beste hainbeste Soziolinguistika Klusterraren izenean). Urteotako esperientziak aspektu metodologikoak lantzea eta sendotzea ekarri du.

1.2 Euskal Herriko Neurketa

Lezon egin dugun Kale Erabileraren Neurketaren oinarri metodologikoa Euskal Herri mailan egiten den neurketan garaturikoa da, baina kasu honetan herriko berezitasunetara egokituta.

Euskal Herriko Kale Erabileraren Neurketa Orokorra 1989. urtean egin zen lehen aldiz, eta geroztik lau urtez behin errepikatu da (2001etik aurrera bost urtez behin), hortaz, 1989an, 1993an, 1997an, 2001ean eta 2006an egin da. Azken neurketan bezala, hemendik aurrerakoak ere bost urtean behin egingo dira (besteak beste, eroldako datuekin bateratze aldera). Neurketa horretan Euskal Herriko 5.000 biztanletik gorako herri guztietan eta hortik beherako batzuetan egiten dira neurketak. Orotara, 250.000 hitzunik gora behatzen dira kalean hizketan. 2006ko neurketan ikerketa sendotzeko hainbat aldaketa metodologiko egin dira. Guztira 63 udalerriri neurtu dira, eta erabilera datuak fitxa bakarrean jaso dira (aurreko neurketetan ez bezala). Fitxa honetan informazio baliagarriena ahalik eta egokien jasotzeko lan handia egin da.

1998an, EKB desagertu ondoren, SEIk hartu zuen bere gain Neurketa Orokorra egitearen ardura eta 2001eko azaroan egin zen IV. Neurketa. Modu horretan, beraz, SEIk orain arteko neurketen oinarri metodologikoa eta esperientzia jaso du, eta Soziolinguistika Klusterrak oinarri kontrastatu hau erabiliz egin du 2006an V. Kale Neurketa ere.

1.3 Erabileraren datuen garrantzia herri mailako hizkuntza planifikazioan

Kale Erabileraren datuak funtsezkoak dira herri mailan hizkuntza errealitatea ezagutu edota planifikatu nahi duen edonorentzat. Euskararen aldeko sustapen lanak aurrera eramanez ahal izateko baliabideak mugatuak izan ohi direnez, beharrezkoa zaigu premiarik larrienak zein diren ezagutzea, lehentasunak finkatzea, eta ondoren horiengan eragiteko ekimenak martxan jartzea.

Neurketak adin-talde bakoitzak kalean euskara zenbat erabiltzen duen esaten digu besteak beste, eta horrek errazten digu ondoren lehentasunak non dauden identifikatzen. Gainera, Kale Erabileraren neurketak maiztasun jakin batekin eginez gero (urtero, bi urtez behin...), gertatzen den bilakaera ezagutu ahal izango dugu, eta modu horretan herriko hizkuntza erabileraren aldaketak gertutik jarraitu ahal izango ditugu.

Soziolinguistika Klusterrak (aurretik SEI Elkarteak) laugarren neurketa du honako hau Lezon, aurretik ikerketa bera 2000n, 2002an eta 2004an burutu zuen. Horien aurretik beste zazpi neurketa egin dira, 1990etik 1998ra bitarte. Hamaika neurketen diseinuen informazio zehatza ez dugu, izan ere 1995 baino lehenagoko neurketen diseinua ez dugu zehatz-mehatz ezagutzen. Gauzak horrela, 1990az geroztik egindako neurketa guztien informazioa jasoko dugu, baina alderaketak batez ere azken zazpi neurketen arabera egingo ditugu, alegia, 1995az geroztikako datuen arabera.

2 NEURKETA nola egin dugun

2.1 Neurketa egunak eta orduak

Lezon Euskararen Erabileraren Kale Neurketa 2008ko azaroan burutu da: azaroaren 19an (asteazkena), 22an (larunbata), eta 23an (igandea), hain zuzen ere.

Guztira ondorengo koadroko bost neurraldiak egin dira:

Azaroak 19, asteazkena	18:00 - 20:00
Azaroak 22, larunbata	11:00 - 13:00
Azaroak 22, larunbata	18:00 - 20:00
Azaroak 23, igandea	11:00 - 13:00

2.2 Aztertutako zonaldeak eta neurketarako ibilbideak

Lezon lau ibilbidetan egin dira neurketak: Erdigunean, Lazon/Pildainen, Urdaburu inguruan eta Zubitxo/E.Salaberrian. Ikus ditzagun ibilbide horiek zein kale biltzen dituzten:

Erdigunea: Gurutze Santuaren plaza, Kale Nagusia, Jaizkibel hiribidea, Zubitxo kalea, Piku kalea, Gurutze Santuaren plaza eta Donibane kaleko iturriraino.

Lazon/Pildain: Donibane kaleko iturritik, Guillermo Lazon kalea, Goiko Plaza, Pildain kalea, Agustin Lizarazu kalea eta Gaintza kalea.

Urdaburun: Jaizkibel hiribidea Zubitxoko semaforo arte, Karlos Saldise plaza, Larrun kalea, Auñamendi kalea, Gorbeia kalea, Urdaburu kalea eta Aralar kalea.

Zubitxo/E.Salaberria: Zubitxo kalea Ibai-ondotik hasita, Saskia dagoen plazatik buelta (Zubitxo kalea Kontserbatorioa eta arkupeetatik) Pisbe auzoa, E. Otxoa kalea, Lopeneko plaza eta E. Salaberria kalea.

2.3 Neurketarako metodologia

Ibilbideen nondik norakoa zehazterakoan eta definitzerakoan irizpide nagusia herriko kalerik jendetsuenak biltzea izan da: plaza inguruak, parkeak, geltokiak, salerosketa kaleak, etab. Ibilbidearekin batera, neurketarako egunak eta orduak ere definitu ditugu, eta hauen hautaketan gure helburua herriko biztanle guztiak (potentzialki behintzat) neurtu ahal izatea izan da; alegia, hautatutako egun eta orduetan herritar guztiak izatea estatistikoki neurtuak izateko aukera.

Neurtzaileak

Kale neurketa egiteko Soziolinguistika Klusterreko sei neurtzaile profesionalek hartu dute parte: Beñat Jauregi, Gorka Lorente, Alazne Nuñez, Uxue Arzallus, Olaia Zapirain eta Xabat Laborde; eta lau herritarrek: Beñat Sarasola, Nahikari Gaztelumendi, Ibai Redondo eta Amaia Fernandez.

Zuzeneko behaketa

Neurketa hauen ikerketa metodologia zuzeneko behaketa izan da. Hau da, hiztunek neurketaren momentuan erabiltzen duten hizkuntza jaso dute zuzenean, ezertxo ere galdetu gabe. Horrela, neurtzaileek ibilbidean zehar topatzen duten jendeak darabilen hizkuntza jaso dute, horretarako espresuki prestatutako fitxan (ikus 3. eranskina).

Horrela bada, hiztunek ez dakitenez behatuak direnik, neurtzaileek hiztunaren joera naturala jaso dute. Beraz, inkestaren bidez jasotako datuen subjektibotasuna baztertzen da, eta horrela emaitza fidagarriagoak lortzen dira.

Elkarrizketa hizkuntza

Ezaugarri metodologikoen artean aipatu beharreko beste bat honakoa da: neurtzen duguna, norbanakoaren hizkuntza baino, taldeko elkarrizketa hizkuntza dela. Kaleko erabileraz ari garela, elkarrizketak dira behatzen eta zenbatzen ditugunak, eta elkarrizketok beti dira bi lagunen edo gehiagoren artekoak (ezinbestean). Ondorioz, talde batean elkarrizketa bat behatzen dugunean, une horretan hizketan ari denaren hizkuntza hartzen dugu kontuan talde osoarentzat, suposatuz une horretan hizkuntza horretan ari badira, beste batean ere horrela ari direla, eta aldi berean suposatuz taldeko hiztun hori izan beharrean beste bat balitz hizketan ari dena, neurtu dugun hizkuntza berean egingo lukeela.

Kale erabileraren neurketa izanik, hiztun talde bakoitza une labur batean baino ez dugu behatzen, eta ondorioz metodologia honekin ezin dugu taldeko kide bakoitzaren jokaera ezagutu. Dena den, hau horrela egiteko oinarri metodologikoak sendoak dira. Kanean behatzen ditugun hiztun taldeek hizkuntza jokaera finkatua izaten dute eta hau oso gutxitan aldatzen da. Neurtzen ditugunak kasurik gehienetan lagunak, familia berekoak edota hurbilekoak izaten dira. Kasu hauetan, Euskal Herrian behatu ahal izan diren hizkuntza ohituren arabera, erabakita egoten da —inkontzienteki bada ere— zein hizkuntzatan izango den elkarrizketa.

Euskara ez dakiteneen kasuan erabaki hori automatikoa da (gaztelaniaz eta frantsesez, alegia). Eta dakiteneen artean, pertsona bat ezagutu eta denbora gutxira finkatu ohi da berarekin zein hizkuntza erabili. Talde batean ere antzera gertatzen da: hiztun jakin batzuen artean hizkuntza jakin bat hautatzen da eta aurrerantzean hiztun horien arteko elkarrizketak, kasurik gehien-gehienetan, hizkuntza horretan izango dira. Jakin badakigu hizkuntza ohiturak aldatu ere egiten direla, baina aldaketa ez da “berez” edo modu erraz batean gertatzen, eta hain zuzen aldagaiztasun horrek, hiztun jakinen arteko hizkuntza ohiturak, oro har, egonkor izatea dakar.

Fitxak

2008ko neurketa honetan erabilera datuak fitxa bakarrean jaso ditugu. Fitxa honen bidez, erabilera zenbatekoa den jakiteaz gain, ondorengo hiru aldagai hauek euskararen erabileran duten eragina neurtzeko aukera izan dugu: sexuaren eragina, haurren presentzia eta neurtzen dugun taldearen osaketa. Neurraldi guztietan fitxa berdina erabili da.

Lezoarren erabilera baino, Lezoko kaleetakoa

Muga metodologikoak tarteko, ezin dugu erabateko ziurtasunez esan neurketa honetan jasotakoa Lezoko biztanleen (*Lezoarren*) erabilera denik. Horren ordeztu, zuzenagoa da esatea Lezoko

kaleetan jaso dugun erabilera dela hemen aurkezten duguna. Izan ere, ezin dugu ziurtatu kalean neurtzen ditugun hiztun guztiak herrikoak direnik.

Bestalde, Kale Erabileraren Neurketa egitean neurtzen ditugun hiztunak ez dira beti berak, eta ezin dugu aurreikusi kalean nori norekin egingo duen topo. Ondorioz, jasotako datuak adierazgarriak izanik ere, aztergai dugun aldagaia —euskararen kale erabilera, alegia— neurri txiki batean aldagarria da. Horregatik da, besteak beste, bereziki interesgarria maiztasun jakin batekin neurketak egin eta joera nagusiei erreparatzea. Edonola ere, erabilitako metodologiak bermea ematen digu neurketa bakoitzaren emaitzetatik zenbait ondorio orokor ateratzeko.

Adierazgarritasuna

Esan bezala, hainbat aldagaik erabileran duen eragina aztertu dugu neurketan: adina, haurren presentzia, eta sexua, besteak beste. Neurraldi guztietan hiztunaren adina jaso dugu, baita hiztuna haurrekin dagoen ala ez eta hiztunaren sexua ere.

Emaitzak aztertzerakoan laginaren tamaina izango dugu kontuan, laginak gutxieneko kopuru bat bete beharko du aldagai horren eragina aztertu ahal izateko. Izan ere, aldagaia zenbat eta zehatzagoa izan, lagina txikiagoa izango da eta datuek adierazgarritasuna galduko dute. Esaterako, behatutako hiztunen adina taldeka banatzeko behar besteko lagina (neurtutako pertsona kopurua) izango dugu, baina adin-talde bakoitzean sexuaren arabera azterketa egiteko ez, aldagai bat zenbat eta gehiago deskonposatu, orduan eta lagin txikiagoa baitugu emaitzen irakurketa egiteko.

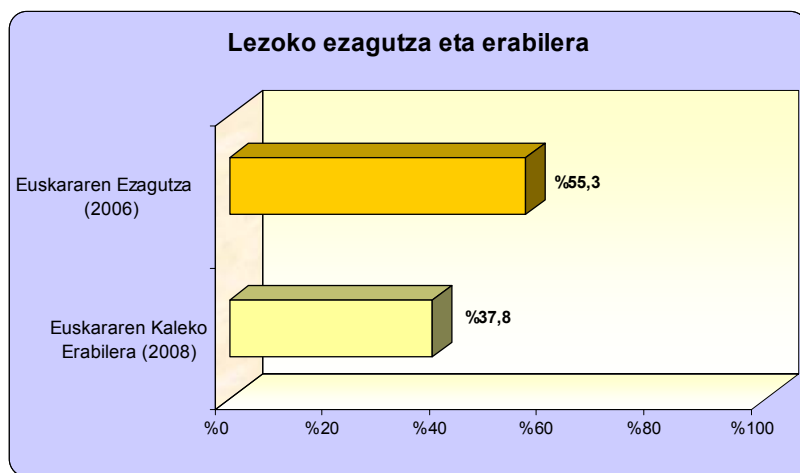
3 Neurketaren emaitzak

3.1 Emaiza orokorrak

2008ko neurketa honetan jasotakoaren arabera, Lezon euskararen kale erabilera % 37,8koa da; alegia, kalean neurtu diren 100 elkarrizketatatik 38 entzun ditugu euskaraz eta 62 gaztelaniaz. Beste hizkuntzen erabilerrari ere erreparatu diogu, eta euskara edo gaztelania ez den beste hizkuntzen erabilera %0,2koa da.

Egindako neurketetan guztira 2495 hitzuni¹ dagozkien datuak jaso dira, herriko biztanleriaren % 43,9² litzatekeena. Behatutako hitzun kopuru honek Soziolinguistika Klusterrak neurketaren emaitzen fidagarritasuna bermatzeko ezarritako gutxiengoa erraz gainditzen du, eta hortaz, neurketa honetan lortutako erabilera datuek oinarri sendoa dute laginaren tamainari dagokionean.

Euskararen KALEKO ERABILERA (2008)	Euskararen EZAGUTZA (06) ³
% 37,8	% 55,3
Neurtutako hitzun kopurua	Lezoko hitzun kopurua (06)
2.495 (herriarren % 43,9)	5.678

¹Hiztuna diogunean 2 urtetik gorako biztanleriaz ari gara; hots, hitz egiteko gaitasuna 2 urtetik gorakoek dutela kontsideratu dugu.

²Lezok 5.678 biztanle ditu 2006ko erroldako datuen arabera. Kontuan hartzekoa da, dena den, kale neurketa batean zenbait hitzun behin baino gehiago neur daitezkeela edota neurtutako hitzun batzuk herrikoak ez izatea gerta daitezkeela.

³Txostenean agertzen diren ezagutza datuak 2006ko *biztanleriaren eta etxebizitzaren erroldan* jasotakoak dira.

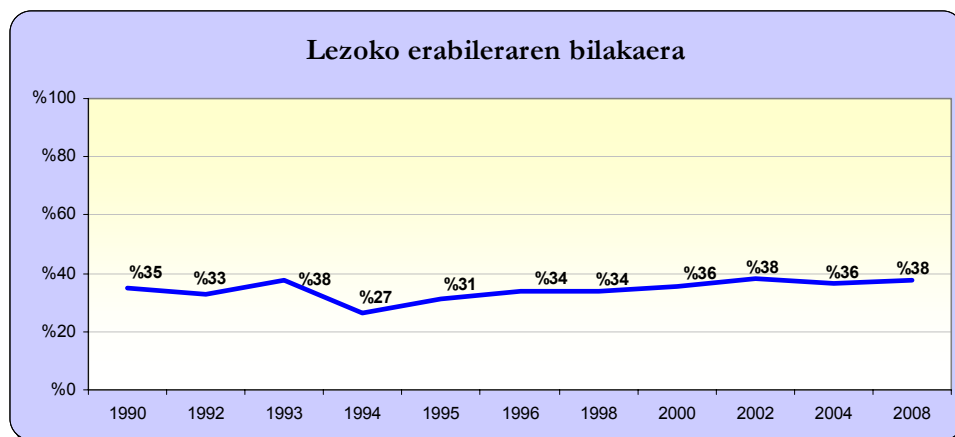
3.2 Erabileraren bilakaera

Herriko euskararen erabilera aztertzeke garaian, erabileraren bilakaerari erreparatzeak berebiziko garrantzia du: batetik, normalizazioaren arloan egindako ahaleginen ebaluaziorako informazio interesgarria eskainiko digulako, eta bestetik, ondorengo urteetako jokoerak aurreikusten ere lagun diezagukeelako.

Emaitzak alderatzeko, 1990az geroztik udalerrian egin diren hamaika neurketa hartu ditugu kontuan. Horretarako diseinua eta erabilitako metodologia bera izan zitezen ahalegindu gara eta ibilbideetako kalerik gehienak bat datozela esan dezakegu. Dena dela, 1995era arte datuak zehazki nola jaso ziren ez dakigula esan behar dugu, eta beraz, urte hauei dagokionez metodologia konparagarria den ezin dugu ziurtasunez esan. Hurrengo taulan, dena den, eskuartean ditugun datu guztiak adierazi ditugu:

LEZOKO ERABILERAREN BILAKAERA	
URTEA	ERABILERA (%)
1990	35,2
1992	32,7
1993	37,6
1994	26,5
1995	31,0
1996	33,8
1998	34,1
2000	35,7
2002	38,0
2004	36,3
2008	37,8

Beheko diagraman aurreko taulako datuak bildu dira:

Neurketa hauetako erabileraren bilakaera aztertzean, garrantzitsuen joera orokorreari erreparatzea izan ohi da, datu zehatzei baino. Gainera, Lezon joera hori jasotzen duten hainbat datu ditugu; zentzu honetan kale erabileraren nondik norakoak ezagutzeko Udalak egindako ahalegina nabarmena da. Datu horiek guztiak bilakaeraren argazki interesgarria eskaintzen digute. 1990etik hona erabilerak ez du gora-behera handirik izan, hamazortzi urtetan hiru puntuko igoera besterik ez baitu izan; 1990ean erabilera %35ekoa zen eta 2008an %38koa. Tartean, 1994an erabilera %27ra jaitsi zen, 2008ko datuarekin alderatuz gero, hamalau urtetan erabilera hamaika puntu igo da. Kontuan izan behar da, dena den, 1.3 atalean adierazi dugun bezala 1995etik lehenagoko neurketen diseinua ez dugula zehatz-mehatz ezagutzen, eta beraz, ez dakigula datuak erabat alderagarriak diren.

Honenbestez, erabilerak zertxobait gora egin du 1990etik hona, hiru puntu. Azken neurketan, 2004an, 1,7 puntuko jaitsiera jaso genuen, hala adierazi zen garai hartako txostenean, baina 2008an erabilera-mailak berriro gora egin du, eta aurreko erabilera-maila bera jaso dugu.

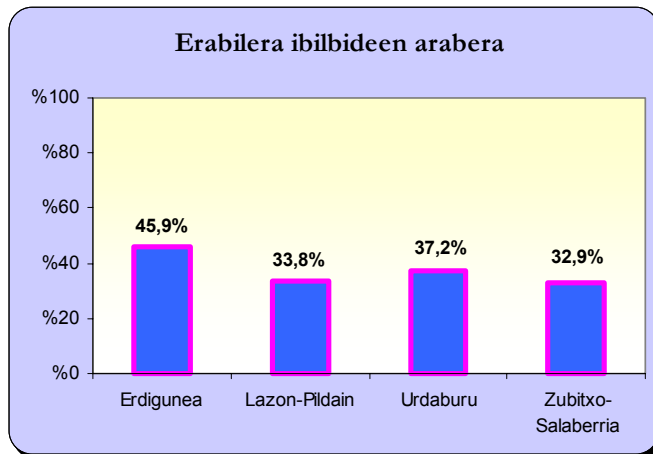
3.3 Zonaldekako emaitzak

Herritarren leku publikoetako hizkuntza erabilera neurtzea xede izanik, behaketa herriko bizitza soziala gertatzen den zonaldeetan oinarritu dugu. Zonalde horiek definitzeko, udalerriko auzo guztiak hartu dira kontuan, herritarren harreman-gune nagusiak non kokatzen diren zehaztu da, eta behin zonalde horiek definitu ostean, zonalde bakoitzaren barruan jarraitu beharreko ibilbidea erabaki da, beti ere udaleko teknikariekin elkarlanean.

Herriko auzoetako hizkuntza errealitatea ezagutu asmoz, behaketak auzoka egin ditugu. Hala ere, emaitzak datu orientagarri eta hurbilpenekoak baino ez dira, auzo batetik besterako biztanleen mugimendua handia baita; hau da, zaila gertatzen da auzo jakin bateko errealitate soziolinguistikoko zehatza antzematea, mugikortasuna, auzoen artean, etengabea delako.

Edonola ere, udal-arduradunekin adostutakoaren arabera, herria lau zonalde ezberdinetan banatuta egin ditugu neurketak: Erdigunea, Lazon-Pildain, Urdaburu, eta Zubitxo-E.Salaberria. Hona hemen bakoitzean behatutako hiztun kopurua eta euskaraz neurtutakoen proportzioa ehunekotan.

Ibilbideak	Neurtutako hiztunak	Erabilera (%)
Erdigunea	724	45,9
Lazon-Pildain	720	33,8
Urdaburu	537	37,2
Zubitxo-Salaberria	514	32,9

Diagraman ikusten denez, Erdigunean jaso da erabileraren maila altuena (% 45,9), eta hamahiru puntuko aldearekin Zubitxo-Salaberrian dugu erabilera mailarik baxuena (% 32,9). Tartean daude Urdaburu (%37,2) eta Lazon-Pildain (%33,8).

3.4 Erabileraren bilakaera zonaldeka

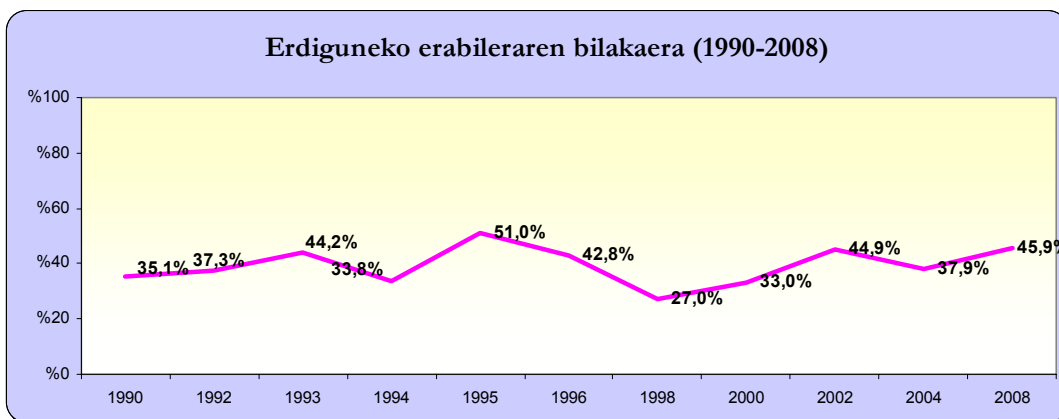
1990az geroztik lau zonalde beretan egin dira neurketak. Datu horiekin guztiakin zonalde bakoitzaren erabileraren bilakaera aztertuko dugu.

Lau zonaldeotatik hiruetan erabilerak gora egin du. Erdigunean, Lazon-Pildain eta Urdaburuan. Aldiz, Zubitxo-E.Salaberrian erabilerak behera egin du.

Ikus dezagun, jarraian, zonalde bakoitzeko bilakaera zehaztasun gehiagorekin.

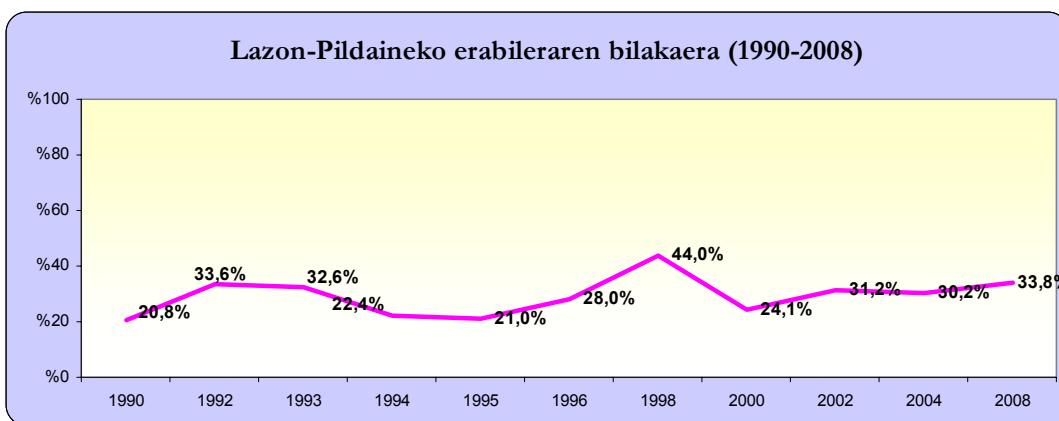
3.4.1 Erdiguneko erabileraren bilakaera

Lezoko erdigunean hemezortzi urtetan erabilera hamaika puntu igo da; 1990ean, erabilera %35,1koa zen eta 2008an %45,9koa. Tartean gora-beherak izan dira, 1995ean, erabilera %51koa izan zen, hamaika neurraldietetako daturik altuena hain zuzen. Ondoren, azken neurketan jasotako erabilera dugu (%45,9), eta baxuena 1998a (%27). Beheko diagraman jaso ditugu hemezortzi urtetako erabilera-mailak.

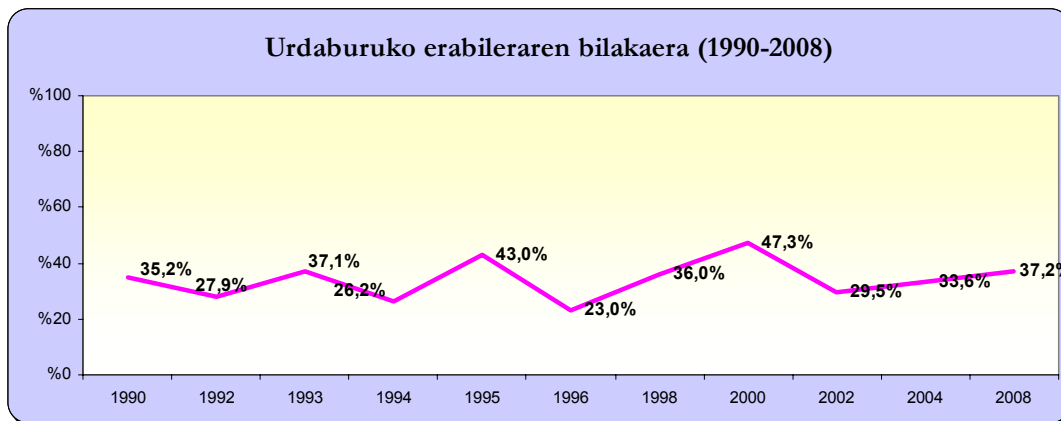
3.4.2 Lazon-Pildaingo erabileraren bilakaera

Lazon-Pildain izan da hamaika neurraldietetan bilakaera positiboena izan duen zonaldea, hemezortzi urtetan hamahiru puntu igo baita erabilera, %20,8tik %33,8ra. 2004 urte arte, orokorrean, erabilera mailarik baxuena izan duen zonaldea izan da, baina 2008an, lehen aldiz Zubitxo-E.Salaberriako erabileraren aurretik dago (salbuespena 1998an gertatu zen, garai hartako datuak, dena den, joera orokorra dezente apurtzen dute, eta bilakaera aztertzerakoan garrantzitsuagoa da joera orokorrari erreparatzea datu zehatzari baino).

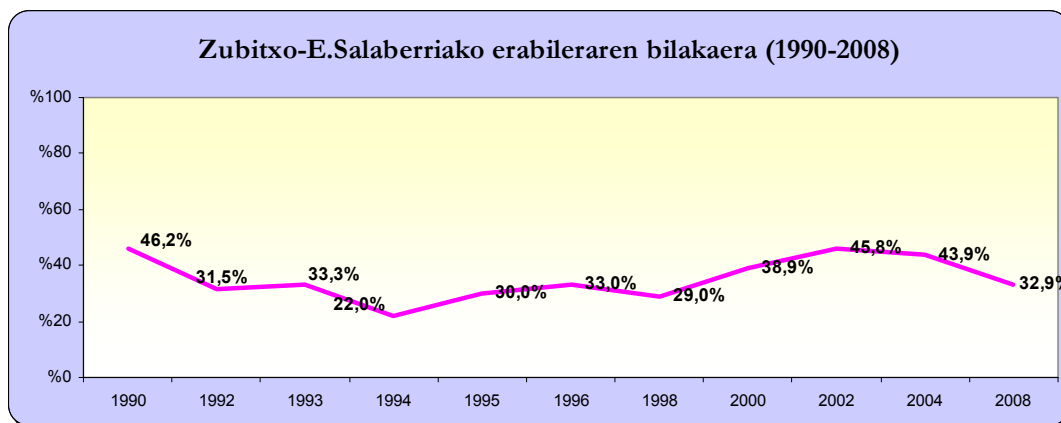
3.4.3 Urdaburuko erabileraren bilakaera

Urdaburuko erabileraren bilakaera gorabeheratsua da (hala genion 2004ko neurketaren txostenean ere). Dena den, 1990eko erabilera (%35,2) eta 2008koa (%37,2) antzekoa da, bi puntuko aldea besterik ez dago. Tarteko neurraldian izan dira gorabeherak, baina aipagarria da 2002tik hona erabileraren bilakaera konstantea eta positiboa dela, sei urtetan ia zortzi puntu igo baita erabileraren portzentajea.

3.4.4 Zubitxo-E.Salaberriako erabileraren bilakaera

Zubitxo-E.Salaberrian erabileraren bilakaeran hiru aldi bereiz daitezke: 1990etik 1994ra, 1994tik 2002ra, eta 2002tik 2008ra. Lehenengo fasean erabilerak nabarmen behera egin zuen, ondoren, bigarren fasean, erabilera pixkanaka gorantz joan zen eta 2002an erabilera ia %46koa izan zen, hain zuzen, 1990ean jaso genuen erabilera bera. Hirugarren fasean, ordea, erabilerak behera egin du berriro eta azken neurketan %32,9ko erabilera jaso dugu. Beheko diagraman 1990etik hona jaso ditugun datuak bildu ditugu:

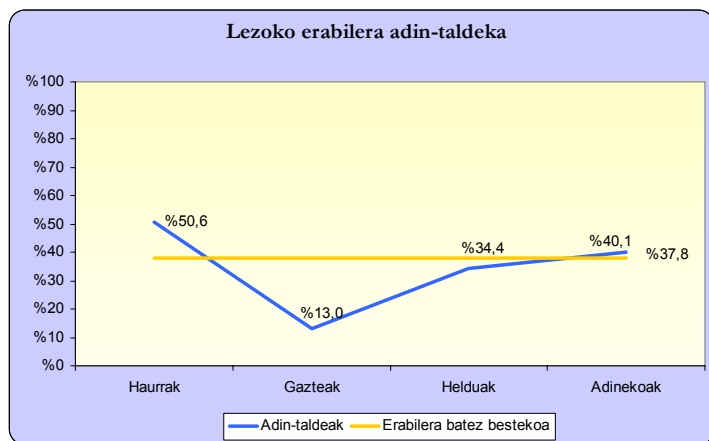
3.5 Adin-taldekako emaitzak

Neurketako datuak adin-taldeka bereizita jaso ditugu. Honela banatu ditugu adin-taldek:

Haurrak:	2 urtetik 14 urte bitartekoak
Gazteak:	15 urtetik 24 urte bitartekoak
Helduak:	25 urtetik 64 urte bitartekoak
Adinekoak:	65 urtetik gorakoak

Formatted: Taula2

Egindako neurketa guztiak batuta, honako hau da adin-talde bakoitzean neurtutako euskararen erabilera:

Lezon euskararen erabilera adinaren arabera aztertzean gazteen erabilera baxua da ondorioz deigarriena (%13): batez besteko erabilera baino 25 puntu baxuagoa da gazteen erabilera.

Erabilera-mailarik altuena haurren adin-taldean dugu, %50,6 hain zuzen; ondoren, adinekoen adin-taldean (%40,1) eta helduen adin-taldean (%34,4).

Haurren eta gazteen erabileren arteko aldea handia da, hau da, bi adin-talde arteko etena nabarmena da: haurrak gazte izatera pasatzen direnean erdararen mundura jauzi egiten dute. Oro har, Euskal Herri mailan, ohikoa da gazteen erabilera haurrenaren azpitik egotea, baina Lezon aldea oso handia da. Aurrerago, adin-taldekako erabilerearen bilakaera aztertzean, haurren eta gazteen erabileren arteko aldearen bilakaera ere aztertuko dugu.

Helduen eta adinekoen erabilera ere gazteen erabilera baino altuagoa da. Bi adin-talde horien arteko aldea sei puntukoa da.

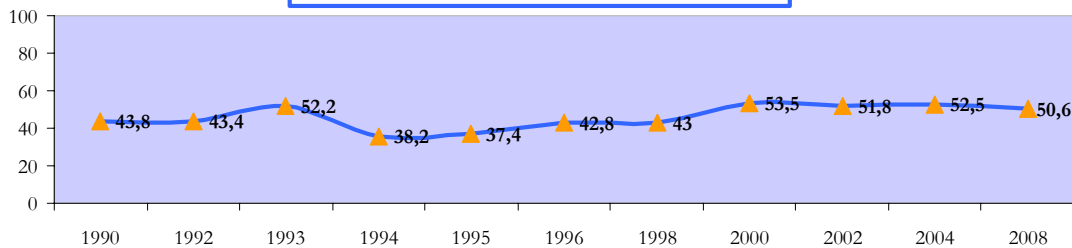
Beraz, adin-taldekako erabileri erreparatuta, euskararen berreskurapenerako hurrenkerarik desiragarrietik (haur-gazte-heldu-adineko) urrun dago Lezo. Aurrera begira, gazteen erabilera areagotzea lortu beharko genuke, hau da, haur izatetik gazte izatera pasatzen direnen artean gertatzen den euskararen erabilerearen galera etetera bideratu behar ditugu gure ahaleginak.

3.6 Adin-taldekako erabileraren bilakaera

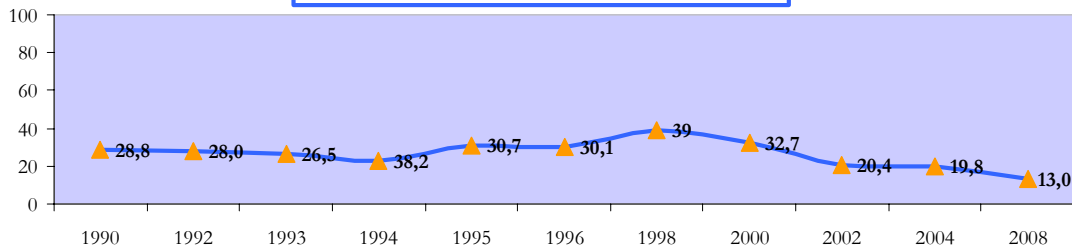
Herri batean euskararen erabilera aztertzean adin-taldekako bilakaera bereziki garrantzitsua da. Bilakaera hori ezagutzuz gero, normalizazioaren esparruan egindako ahaleginen ebaluaziorako datu zehatzagoak lor ditzakegu, eta neurri batean, ondorengo urteetako jokaerak ere aurreikus genitzake.

Aurretik esan dugun bezala, Lezon 1990etik aurrera egindako neurketen datuak ditugu, horiei erreparatuz adin-taldekako bilakaera aztertzeke aukera izango dugu. Beheko diagramek biltzen dituzte jasotako datuak:

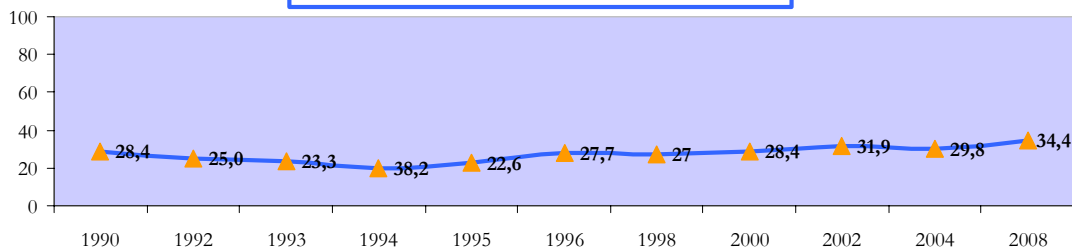
Haurren erabileraren bilakaera (1990-2008)

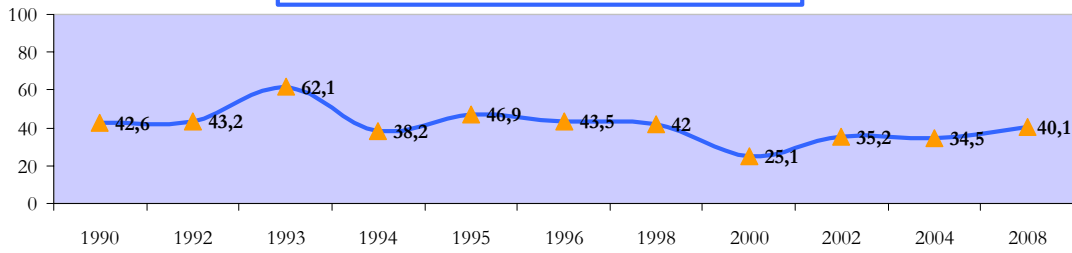
Gazteen erabileraren bilakaera (1990-2008)

Helduen erabileraren bilakaera (1990-2008)

Adinekoen erabileraren bilakaera (1990-2008)

Adin-taldekako erabileraren bilakaera aztertzerakoan nabarmentzekoa da 1990etik hona gazteen erabileran gertatu den jaitsiera, hemezortzi urtetan hamasei puntu egin baitu behera. Dena dela, jaitsiera 1998tik aurrera gertatu da, garai hartatik hona egin diren neurketa guztietan jaitsiera etenik gabea izan da. Gertaera hau sakonki aztertzea mereziko luke, berariazko ikerketa bat eginez beharbada. Edonola ere, aurrera begira arretaz jarraitu beharko dugu gazteen erabileraren bilakaera.

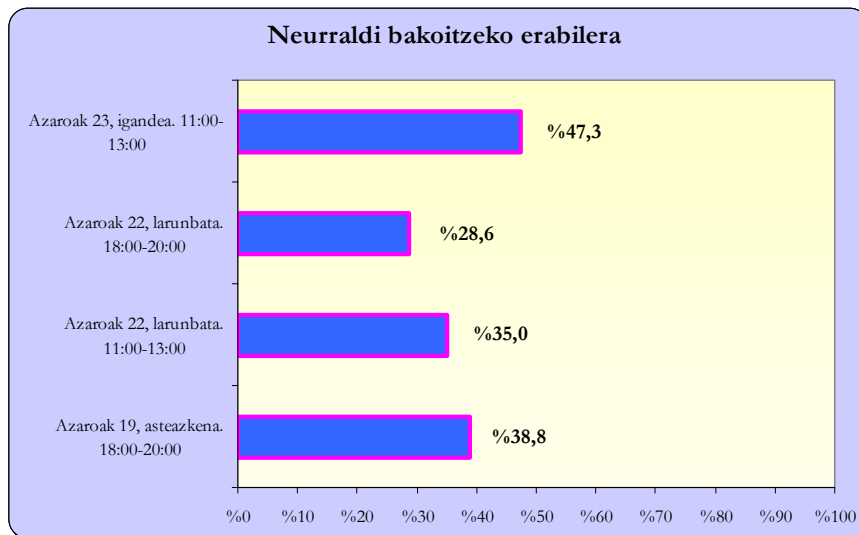
Haurren erabilerak gora egin du; 1994an %38,2ko erabilera izatetik 2008an %50,6ko erabilera izatera pasa da, beraz, hamabi puntuko igoera gertatu da.

Helduen erabilerak ere gora egin du, eta adin-talde honetan ere lehen lau neurketetan beheranzko joera nabarmentzen bazen ere, 1994tik aurrera erabilerak gora egin du.

Adinekoen adin-taldean erabilerak gorabeherak izan ditu, baina oro har zertxobait behera egin du. Belaunaldi zaharrenen artean erabilerak behera egitea Euskal Herriko lurralde guztietan gertatzen den fenomeno da, eta euskararen ezagutza-mailaren bilakaerarekin zerikusia du, izan ere urteak aurrera joan ahala adinekoen artean euskaldun kopurua gutxituz baitoa; batetik, adineko euskaldunak desagertzen ari direlako, eta bestetik, heldu erdaldunak adineko adin-taldera igaro direlako.

3.7 Neurketa egunen arabera emaitzak

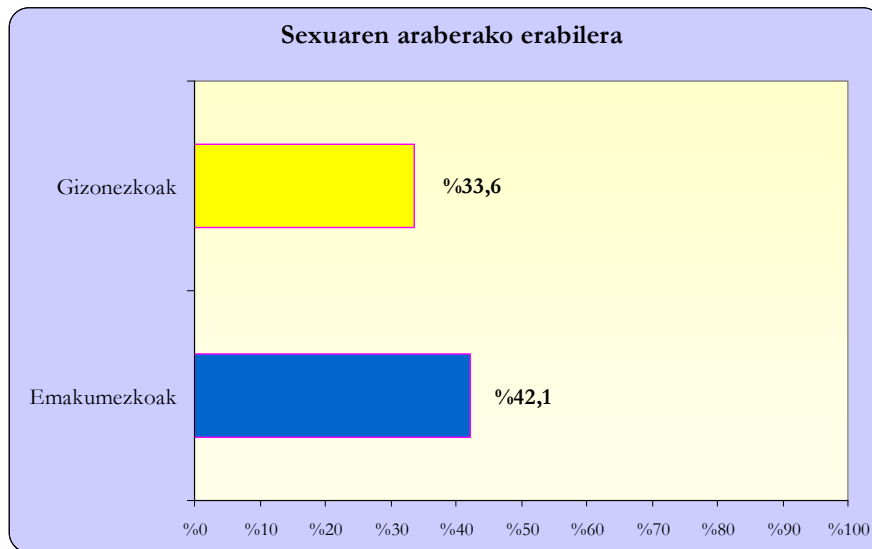
Lezoko kaleetako erabilera aztertzeko lau neurraldi egin dira, hiru egunetan. Asteazken zehar neurraldi bat (asteazkenean) eta aste bukaeran hiru (larunbatean eta igandean). Beheko diagraman bildu ditugu lau neurraldietako datuak:

Igandean jaso dugu erabilera-mailarik altuena (%47,3), ondoren asteazkenean (38,8), eta azkenik larunbatean (%28-35 bitartean). Larunbata goizeko erabilera arratsaldekoa baino sei puntu altuagoa da.

3.8 Sexuaren araberako emaitzak

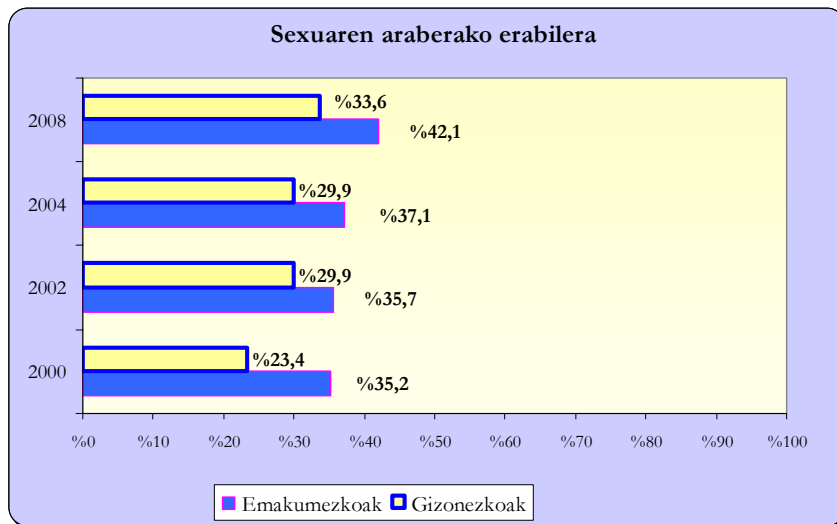
Behatutako lau neurraldian sexuaren eragina jaso dugu, hau da, entzundako elkarrizketa bakoitzean mintzakidea emakumezkoa ala gizonetzkoa den. Beheko diagraman jaso ditugu sexuaren araberako datuak:

Lezon hitzuna gizonetzkoa ala emakumezkoa izateak badu eragina erabilera-mailan, emakumezkoek zortzi puntu gehiago hitz egiten baitute euskaraz. Euskal Herrian egindako beste neurketa askotan gertaera bera jaso dugu, alegia, emakumezkoen erabilera gizonetzkoena baino altuagoa izatea. Esate baterako, 2006ko neurketan Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan emakumezkoek gizonetzkoek baino gehiago hitz egiten dutela jaso genuen. Nabarmentzekoa da, bestalde, biztanleria orokorrean aztertuta baino alde adierazgarriagoak topatzen ditugula adin-taldean sexuaren araberako azterketa egitean. Lezon ezin dugu, ordea, halako azterketarik egin, adin-taldearen arabera neurtutako gizonetzkoen eta emakumezkoen kopurua txikia baita.

3.9 Sexuaren araberako emaitzen bilakaera

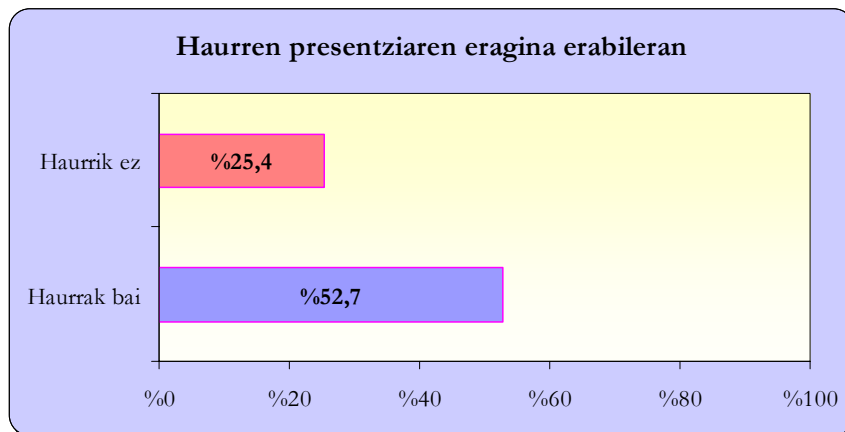
Aurreko urtetako datuak ere baditugu Lezoko sexuaren araberako erabileraren bilakaera aztertzeko. Beheko diagraman bildu ditugu lau neurketetako datuak sexuaren arabera:

2000tik honako lau neurketetan joera bera jaso dugu, hau da, emakumezkoek gizonezkoek baino gehiago erabiltzea euskara; aldea 6 puntu eta 12 puntu bitartekoa izan da. Beraz, Lezon hitzunaren sexuak eragina badu kaleko ahozko erabileran.

3.10 Haurren presentziaren eragina

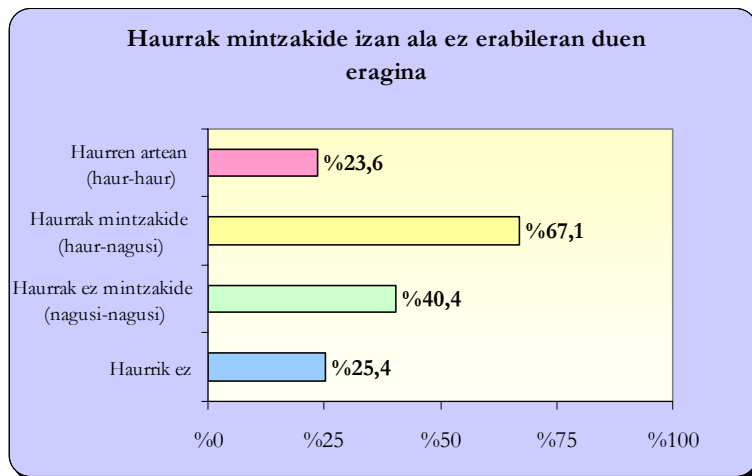
Haurren presentziaren aldagaia ere biziki interesgarria zaigu, kasu askotan euskararen erabileran eragin nabarmena baitu. Egin ditugun hainbat neurketatan (beste herrietan, Euskal Herrian...) haurrak tartean egotean euskararen erabilera nabarmen igotzen dela baieztatu ahal izan dugu. Datuek adierazten dute joera orokor hau Lezon ere betetzen dela, baina badaude aztertu beharreko xehetasunak. Ikus dezagun ondorengo diagraman, haurrak egon ala ez, zenbatekoa den aldea:

Haurrik tartean ez denean erabilera % 25,4koa den bitartean, haurrak presente daudenean, neurtutako erabilera 27 puntu altuagoa da (% 52,7). Nabarmen hazten da, beraz. Ondorioz, haurrik ez egotetik egotera dagoen eragin indizea % 107³ da. Hortaz, Lezoko kaleetan elkarrizketa batean haurrak tartean egotearen aldagaiak eragin nabarmena du elkarrizketa euskaraz edo erdaraz izateko.

³ Indize hau, haurren presentziaren eragina erakusten duena, honela atera dugu: $(52,7-25,4) / 25,4 * 100$

Dena den, haurren presentziak zein eragin duen jakiteaz gain, interesgarria zaigu erabilera edo komunikazio hori zehazki zeintzuen artean gertatzen den jakitea. Hori azaltzen digu ondorengo diagramak:

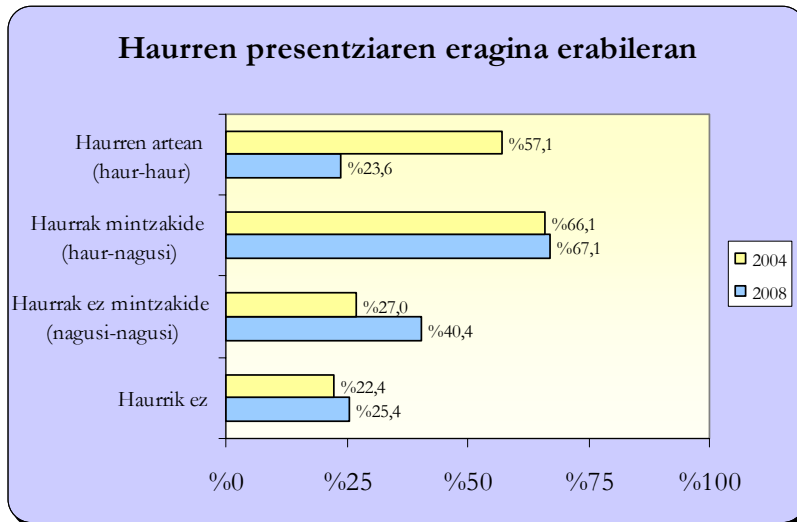
Lehen begiradan, nabarmentzekoa da erabilera baxuena haurren arteko elkarrizketetan jaso dugula (%23,6). Dena den, datu hau irakurtzerakoan bi faktore izan behar ditugu kontuan:

1. 2-14 urte bitarteko 660 lagun neurtu baditugu ere, beraien arteko elkarrizketak nahiko urriak izan dira. Haurren presentzia dagoen beste elkarrizketa motekin alderatuta aldea nabarmena da; izan ere, aur-nagusi arteko elkarrizketetan 718 pertsona neurtu ditugu, haurrak presente egonik nagusi-nagusien arteko elkarrizketetan 423, eta haurren arteko elkarrizketetan 178 besterik ez. Haurrak, beraz, nagusiekin hitz egiten entzun ditugu gehienbat.
2. Gainera, haurren arteko elkarrizketetan nagusiki aur nerabeen hizketaldiak jaso ditugu, hau da, gutxi gorabehera bederatzita edo hamar urtetik gorako haurrak izan dira. Berez, haurren multzoa 2 eta 14 urte bitartekoei osatzen dute, baina neurketa burututako ibilbide eta orduetan, haurren arteko elkarrizketetan batez ere 10 urtetik gorakoak jaso ditugu⁴.

⁴ Neurtzaileek hitzunen datuak ezer galdetu gabe jaso dituzte, eta hitzunen adina kalkulatu egin dute. Dena dela, azpimarratzekoa da beraien pertzepzioa dela bederatzita edo hamar urtetik beherako hitzunen datuak jaso dituztela.

Erabilera-maila altuena haurren eta nagusien artean haurrak mintzakide direnean jaso dugu (%67,1), elkarrizketa mota hauetan mintzakideak nagusiak direnean erabilera %40,4koa izan da, ondoren haurren presentziarik gabeko elkarrizketetan erabilera %25,4koa da, eta esan bezala, azkenik erabilera baxuena haurren arteko elkarrizketetan jaso dugu (%23,6).

Ikus dezagun beheko diagraman 2004ko neurketarekin alderatuta egoera hauetan jasotako erabilera:

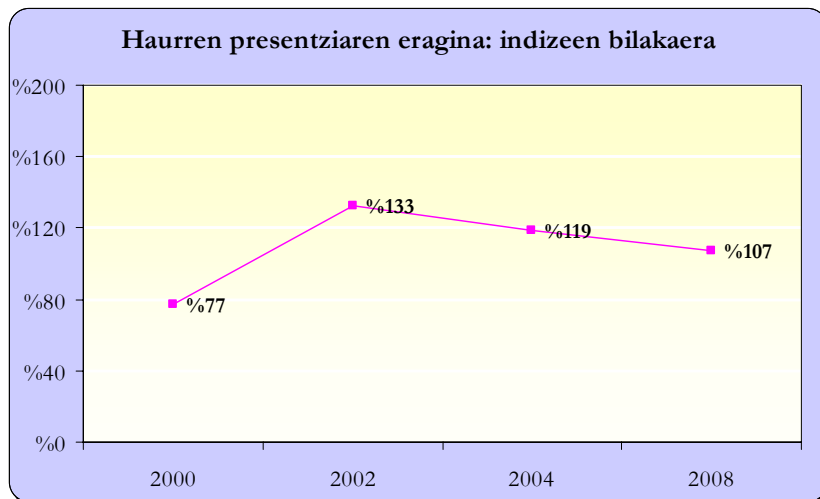

Lezon 2004an egindako neurketan haurrak mintzakide izateak duen eragina aztertzean, bi multzo bereiz zitezkeen: batetik, haurrak mintzakide diren elkarrizketak (haur-haur edo haur-nagusi); eta bestetik, haurrak mintzakide ez diren elkarrizketak (haurrak presente egonda nagusien arteko jardunak edo haurrak presente ez daudenak). Bi multzoen arteko aldea nabarmena zen.

2008ko neurketan, haurren arteko elkarrizketetan erabilera dezente jaitsi da, %57,1etik %23,6ra, hain zuzen; hortaz, haurrik gabeko elkarrizketen erabilera-mailaren pareko portzentajea jaso dugu. Haur-nagusien arteko elkarrizketetan ia erabilera-maila bera jaso dugu, %66-67 ingurukoa. Haurrak presente egonda nagusien arteko elkarrizketetan duela lau urte baino erabilera-maila altuagoa jaso dugu, hamahiru puntu gehiagokoa (%40,4). Eta azkenik, haurrik gabeko elkarrizketetan ere erabilera antzekoa jaso dugu, %22-25en bueltakoa.

3.11 Haurren eraginaren bilakaera

Haurren presentziak duen eragina 2000n, 2002an, eta 2004an ere aztertu zen Lezon. Neurketa horietan ere datuak oro har modu berean jaso zirenez, ondorengo diagraman duzue haurren eragin-indizearen bilakaera:

2000. urtetik aurrera haurren eraginaren indizea zenbatekoa izan den erakusten digu diagramak. Argi geratzen da lau neurketetan haurren presentziak eragina izan duela, hau da, elkarrizketetan haurrek tarteko direnean euskara gehiago erabiltzen dela haurrek ez dagoenean baino. Eragin hori, dena den, gutxituz doa neurketatik neurketara. Ondorio bera atera dugu Hego Euskal Herriko hiriburuetan 2006an egindako erabileraren neurketetan, izan ere, Donostian, Bilbon, Gasteizen eta Iruñean ere haurren presentziaren eragina ahulagoa izan da 2006an 2001ean baino.

4 Hizkuntza gaitasuna eta bilakaera herrian

Soziolinguistika Klusterrak burutzen dituen Herrietako Kale Erabileraren Neurketa Berezietan, jasotako erabilera datuak aztertu eta baloratzeko garaian lagungarri izan daitezten, hizkuntza gaitasunari buruzko datuak txertatu ohi ditugu emaitza-txostenetan.. Herri bakoitzeko hizkuntza gaitasunaren datuak EUSTATEk, Euskal Estatistika Erakundeak, eskaintzen ditu. 1981. urtetik aurrera dago eskuragarri datu serie hori, bost urteroko maiztasunarekin.

2008. urteko uztailean 2006an jasotako datuak kaleratu ziren. Azken edizio honetako datuak eskuratzeko jarraitu den metodologian aldaketa handiak eman dira. Datu bilketa murriztagoa burutu da eta estimazioetan oinarritutako sistema baten emaitza dira hizkuntza gaitasunaren datu berrienak.

Hau guztia kontuan izanda, 2006ko datuak 2001era artekoekin alderagarriak ez direlakoan gaude. Hala eta guztiz ere, herri bateko hizkuntza erabilera baloratzeko garaian hizkuntza gaitasunaren neurria ezinbestekotzat jotzen dugunez, 2006ko Lezoko ezagutza datuak ere sartu ditugu txostenean erreferentzia modura. Hauek irakurtzerakoan, aurrez aipatutako oharra kontuan hartzea beharrezkoa da.

4.1 Lezoko ezagutza (2006)

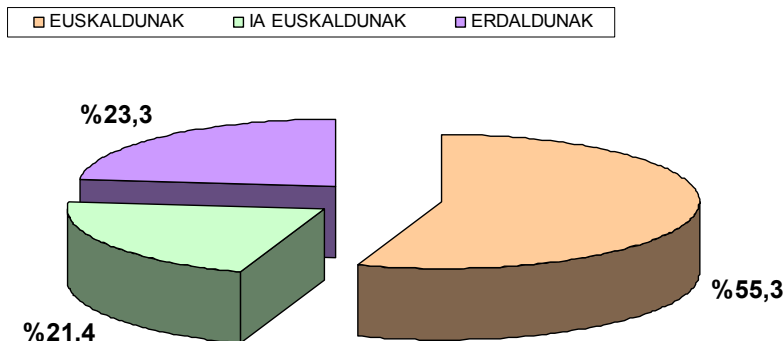
Lezoko hizkuntza ezagutza (EUSTATEk emandako 2006ko datuetan oinarriturik) hiru kategorian nagusitan banatu dugu: euskaldunak, ia euskaldunak eta erdaldunak.

Kategoria hauek erroldako galdesortan euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderari (*ulertzen duzu?*, *hitx egiten duzu?*, *irakurtzen duzu?*, eta *idazten duzu?*) erantzundakoaren arabera lortu dira. Aukeran ematen diren erantzunak (*ezer ez*, *nekez*, eta *ondo*) konbinatuz zazpi hiztun kategoria sortzen dira:

	ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUN ALFABETATUAK	ONDO	ONDO	ONDO	ONDO
EUSKALDUN ERDI- ALFABETATUAK	ONDO	ONDO	NEKEZ	NEKEZ
EUSKALDUN ALFABETATUGABEAK	ONDO	ONDO	EZ	EZ
IA EUSKALDUN ALFABETATUAK	ONDO/ NEKEZ	NEKEZ	ONDO/ NEKEZ	ONDO/ NEKEZ
IA EUSKALDUN ALFABETATUGABEAK	ONDO/ NEKEZ	NEKEZ	EZ	EZ
IA EUSKALDUN PASIBOAK	ONDO/ NEKEZ	EZ	EZ	EZ
ERDALDUNAK	EZ	EZ	EZ	EZ

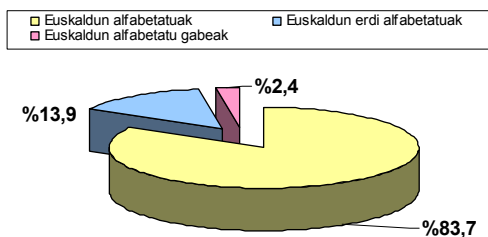
Ondorengo hiru diagrametan herriko ezagutza eta kategoria biren (euskaldun eta ia euskaldunen) barne-eraketa biltzen dira:

Lezoko ezagutza

Ezagutza diagramak garbi erakusten du Lezon euskaldunak gehiengoa direla (%55,3); ondotik erdaldunak leudeke (%23,3), eta azkenik, ia euskaldunak direnak (%21,4).

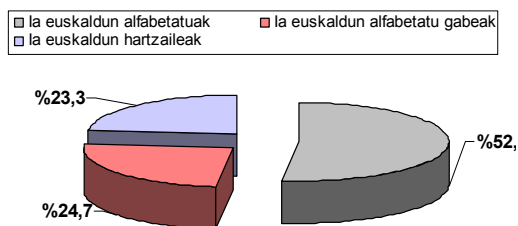
Euskaldunak Lezon

Lezoko euskaldunak

Lezoko euskaldunetan, gehiengoa, %84, alfabetatuak dira, eta erdizka alfabetatuak, ostera, %14 dira. Lezoko euskaldunetan, beraz, %2 besterik ez dira alfabetatugabeak.

Ia euskaldunak Lezon

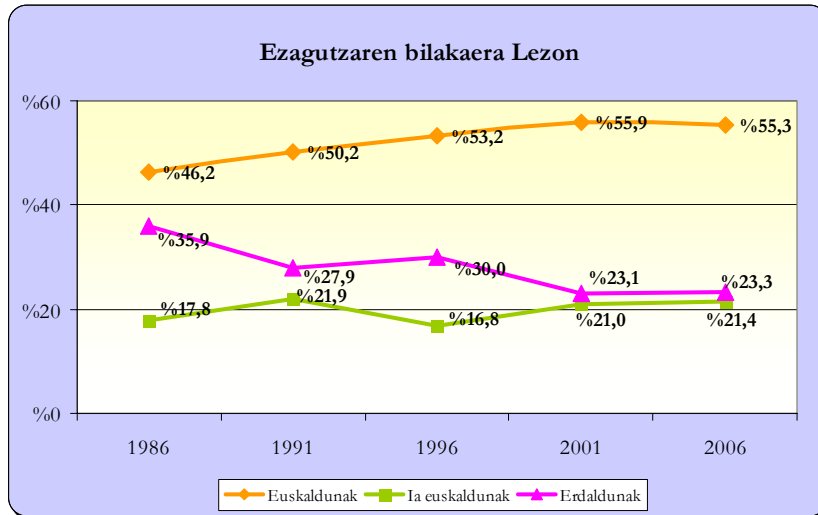

Lezoko ia euskaldunak

Ia euskaldunen kategorian, berriz, %52 alfabetatuak dira; euskaldun pasiboak %23 dira; eta alfabetatugabeek, berriz, %25 osatzen dute.

4.2 Ezagutzaren bilakaera

Hizkuntza ezagutzaren eboluzioa ezagutze aldera, 1986tik 2001era bitarteko hiru hiztun tipologiaren ezagutza-bilakaera duzue ondorengo diagraman:

Lezoko euskaldunen bilakaera positiboa izan da 2001a arte, baina azken erroldan, 2006an, 2001eko ezagutza-maila bera jaso da (%55), beraz, aurreko urteetako gorakada hori eten egin da.

Erdaldunei dagokienean, 1986tik hona hamahiru puntuko jaitsiera gertatu arren, azken urteetan, euskaldunen artean gertatzen den bezala, ezagutza-mailak bere horretan dirau, %21ean.

Ia euskaldunek, berriz, hogeitertan lau puntuko igoera izan dute, baina azken urteetan ezagutza-maila %21ean egonkortu da.

Oro har, beraz, 1986tik hona euskaldunen eta ia euskaldunen portzentajeak gora egin du, eta erdaldunenak behera. Baina, 2001etik 2006ra hiru multzoetan erabilerak ez du gora-beherarik izan.

5 Emaidzen azterketa eta esanahia

5.1 Espero zitekeen erabilera: kontzeptuaren azalpena

Atal honetan erabilera erreala eta espero zitekeen erabileraren (erabilera isotropikoaren) arteko alderaketa egingo dugu; bata, erabilera erreala, Kale Neurketan jasotako emaitza da, eta bestea J.L. Alvarez Enparantzaren *-Txillardegiren-* eredu matematikoa aplikatu ondoren lortutakoa. Horretarako euskararen ezagutza-mailaren arabera espero zitekeen erabilera kalkulaten da, hau da, ezagutza hainbestekoa izanik (gure kasuan % 82,5 da) bikotekako, hirukotekako, eta laukotekako elkarrizketetan euskaraz hitz egitea estatistikoki zenbatean den posible aztertzen da. Horretarako gure hipotesian euskaldunak euskaldunekin elkartzen direnean BETI euskaraz mintzatuko direla suposatuko dugu; egoera baikorrena beraz, elebidunak euskararekiko erabat leialak baitira, eta elebidun batekin topatzean beti euskaraz arituko dira.

Beraz, hipotesi horri jarraituta ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazioa aztertuko dugu. Sarritan entzun ohi da erabilera ezagutza-mailara iristen (edo gerturatzen) ez den bitartean, erabilera baxua dela. Baieztapen hori, ordea, ez da zuzena, ezagutza eta erabilera ezin daitezkeelako bat etorri, gurea bezalako aldebakarreko elebitasun egoera batean.

Azter dezagun ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazio hori adibide batekin:

Eman dezagun laukote batean (A, B, D, C) hiru elebidun ditugula: A, B, D. Demagun elebidun horiek euskararekiko erabat leialak direla, alegia, beraien mintzakideak euskaraz baldin badaki beti euskaraz aritzen direla (adibiderako hipotesi didaktiko bat da, dudarik gabe).

Laukote horretan euskararen ezagutza % 75 da, lautik hiru baitira euskaraz hitz egiteko gai. Azter dezagun jarraian euskararen erabilera .

Horretarako zoriz gerta daitezkeen elkarrizketa posibleak kalkulatu ditugu.

Bikoteka, 6 talde ditugu: AB, AD, AC, BD, BC, eta DC. Horietatik C ez dagoenean hitz egingo da euskaraz, hiru kasuetan beraz (AB, AD, eta BD), beste bikoteetan erdaldun elebakarra baitago.

Hirukoteka, 4 talde ditugu: ABD, ABC, ADC, eta BDC. Horietatik elkarrizketa bakarrean hitz egingo da euskaraz (ABD), gainontzeko hiruretan erdaraz mintzatuko dira.

Azkenik, laukoteka talde bakarra dugu. Eta noski C erdaldun elebakarra bertan egonez gero, erdaraz arituko dira.

Ondorioa garbia da: hamaika taldetatik —6 bikote, 4 hirukote eta laukote 1— lau taldetan arituko dira euskaraz — 3 bikotetan eta hirukoteko batean—. Hau da, taldeen % 36,4an arituko dira euskaraz.

Erabilera isotropikoaren formulak aplikatzen baditugu, ikusten dugu nola euskararen ezagutza % 75 izanik, eta euskaldunak aukera guztietan (mintzakidea euskalduna den guztietan) euskaraz arituko direla suposatuta —egoera baikorrena, beraz— erabilera % 48,16 da.

5.2 Erabilera erreala eta espero zitekeen erabilera

Aurreko adibidearen oinarria matematikara ekarrita, J.L. Alvarez Enparantzak *-Txillardegik-* espero zitekeen erabilera kalkulatzeko eredu sortu du. Ikus dezagun jarraian Lezon egindako eredu horren aplikazioa.

Lezoko euskararen ezagutza, 2006ko errodaren arabera, %55,3koa da. Espero zitekeen erabilera (edo erabilera isotropikoa) ondorengo formularekin kalkulatu dugu:

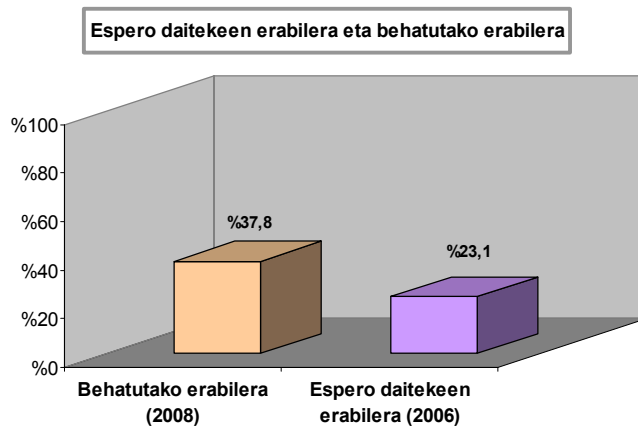
$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

P_B = euskararen erabilera-maila
 m_B = euskararekiko leialtasuna
 w_2 = bikotearen pisua
 w_3 = hirukotearen pisua
 w_4 = laukotearen pisua
 e_x = elebidunen proportzioa

Euskararen erabilera-maila:

$$1(0,5488 \cdot 0,649^2 + 0,2862 \cdot 0,649^3 + 0,1650 \cdot 0,649^4) = 0,5107 = \% 23,1$$

Hortaz, Lezoko biztanleen arteko zorizko harreman posibleetan, estatistikoki espero zitekeen euskararen erabilera %23,1 da. Kale Neurketak jaso duen erabilera erreala, ordea, %37,8koa da. Espero zitekeena baino 15 puntu gehiago, hain zuzen ere.

Esan bezala espero zitekeen erabilerak zera adierazten du: herriko edonork beste edonorekin hitz eginez gero (ausazko konbinaketak eginaz), zenbat aukera dauden estatistikoki biak euskaldunak izateko. Beste era batera esanda, euskaldunek, aukera duten egoera guztietan (leialtasuna %100) euskaraz egiten dutela suposatuz, erabilera zenbatekoa litzatekeen.

Hau erreferentzia teorikoa da, dena den. Jakin badakigu praktikan: Euskaldunen leialtasuna ez dela % 100ekoa izaten: euskara dakitenen arteko elkarrizketak ez direla kasu guztietan euskaraz izaten. Herriko edonork ez duela praktikan beste edonorekin harremanik izaten (harreman gehiago dugu gure ingurukoekin, adin berekoekin eta herriko zenbaitekin ez dugu praktikan inoiz harremanik).

Hau guztia kontuan izanik, Erabileraren Neurketan jasotako emaitza honela baloratu dezakegu *espero zitekeen erabilerarekin* alderatuta: Erabilera erreala isotropikoaren gainera ageri da, beraz, ezagutzagatik espero zitekeenarekiko altuagoa da euskararen erabilera. Horretarako arrazoi nagusiak bi izan daitezke⁵:

Herriko euskaldunak nahiko trinkoturik bizi dira, gehienbat berain artean harremantzen direlako. Honela, egunerokoan euskaldunak erdaldunekin erlazio gutxi izatean, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa da.

Erabiltzeko aukera izanik, herriko euskaldunen leialtasuna handia da, eta ondorioz, euskaldunen arteko elkarrizketak gehienetan euskaraz izaten dira. Horrek ere, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa izatea ekarriko du.

Hortaz, Lezoko biztanle guztien arteko zorizko hizkuntza harreman posibleetan euskaldunek euren artean beti euskaraz egiten dutenaren indize teorikoak % 23,1 ematen badu ere, praktikan, egindako neurraldian erabilera-datu altuagoa jaso dugu: % 37,8koa da, hain zuzen, Lezoko kale erabilera.

Espero zitekeen erabileraren inguruan gehiago sakondu nahi izanez gero, “*Txillardegiren eredu matematikoa eta erabilera isotropikoa*” eranskinera jo dezakezue.

⁵ Balorazio hauek egiteko ezinbestekoa da erabileraren bilakaera eta herriaren ezaugarriak sakonkiago aztertzea eta ezagutztea. Honako hau ditugun oinarritzko datuekin egindako irakurketa bat, modu hertsian baino hipotesi bezala gehiago ulertu behar dena

5.3 Inguruko herriko, probintziako eta Euskal Herriko datuekiko alderaketa

LEZO	ezagutza (06)	erabilera (08)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 55,3	% 37,8	% 23,1

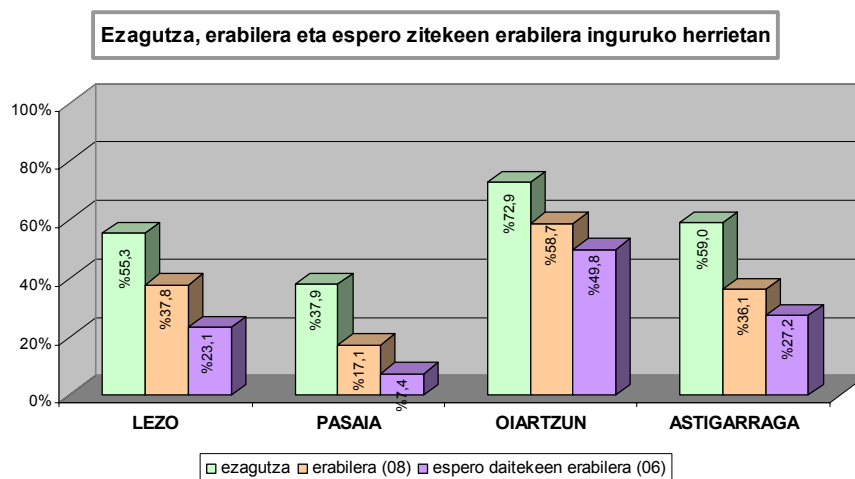
Inguruko hainbat herriren datuak:

PASAIA	ezagutza (06)	erabilera (08)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 37,9	% 17,1	% 7,4

OIARTZUN	ezagutza (06)	erabilera (05)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 72,9	% 58,7	% 49,8

ASTIGARRAGA	ezagutza (06)	erabilera (06)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 59,0	% 36,1	% 27,2

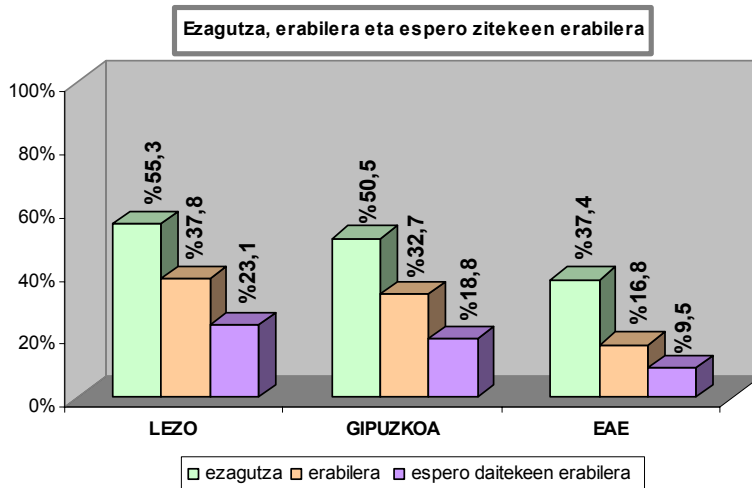
Ondorengo diagraman inguruko hainbat herriren ezagutza eta erabilera jasotzeaz gain, duten ezagutzaren arabera espero zitekeen erabilera (isotropikoa) bildu da:

Diagraman jaso ditugun lau udalerrietan egoera bera errepikatu da, hau da, guztietan erabilera erreala espero daitekeen erabileraren gaitetik dago. Alderik handiera Lezon gertatzen da, bi erabileren arteko aldea 15 puntukoa baita, gainontzeko hiru udalerrietan, berriz, aldea 9-10 puntukoa da.

Probintziako eta Euskal Autonomi Erkidegoko datuak:

GIPUZKOA	Ezagutza (06)	erabilera (06)	espero daitekeen erabilera (06)
	%50,5	%32,7	%18,8
EAE	ezagutza (06)	erabilera (06)	espero zitekeen erabilera (06)
	% 37,4	% 16,8	% 9,5

Goiko diagraman Lezoko datua Gipuzkoakoarekin eta EAEkoarekin alderatu da. Lezoko ezagutza-maila Gipuzkoako ezagutzaren antzekoa da (herrialdekoa bost puntu behetik dago), eta erabilera erreala eta espero daitekeen erabilerearen arteko aldea ere parekoa da, Lezon aldea 15 puntukoa da, eta Gipuzkoan 14 puntukoa. Euskal Autonomi Erkidegoan, aldiz, ezagutza-maila txikiagoa da, eta bi erabilerearen arteko aldea ere zertxobait jaisten da, 7 puntukoa aldea dugu.

6 Datozen urteetarako BEGIRA Prospekzioa (2008-2018)

Atal honetan, datozen urteetarako herriko euskaldungoaren bilakaeraren prospekzioa duzue. Prospekzioa SEI Elkartek sorturiko BEGIRA tresna erabiliz prestatu dugu eta euskararen ezagutzak zein espero zitekeen erabilerak datozen hamar urteetan izango duen bilakaeraren berri ematen digu.

Ezagutzaren bilakaera:

HERRIA	BIZTANLERIA		EUSKALDUNAK		HAZKUNTZA K	
	2001	2006	2001	2006	Bizt.	Eusk.
Lezo	5678	5754	3177	3183	0,27	0,04

BEGIRA erabiliz, zera kalkulatu dugu: 2001. eta 2006. urteetako erroldetako biztanleria eta euskaldungoaren datuetatik abiatuta, euskaldunen kopuruak teorikoki zein bilakaera jarraituko duen datozen urteetan (2001etik 2006rako bilakaera jarraituz gero). Ondorengo taulan dituzue urtez urteko datuak:

		Euskaldun kopuruaren bilakaera											
		2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lezo	Eusk	3183	3185	3187	3188	3189	3190	3191	3193	3194	3195	3196	3197
	%	55,3	55,1	54,9	54,8	54,7	54,6	54,4	54,3	54,2	54,1	54,0	53,8

Halaber, ezagutzaren bilakaera honetan oinarrituta “espero zitekeen erabilera” edo “erabilera isotropikoa” ere kalkula genezake, *Txillardegiren* eredu matematikoan oinarrituz:

Erabilera isotropikoaren bilakaera:

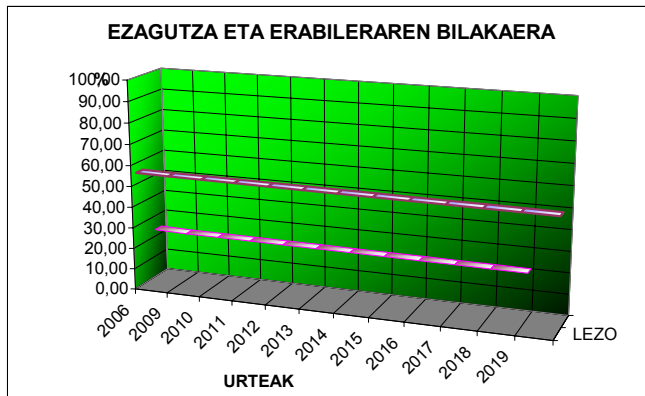
Ondorengo diagraman duzue Lezon datozen 10 urteetan ezagutzak eta erabilera isotropikoa izango duten bilakaeraren prospekzioa:

		Erabilera isotropikoa (estimazioa)											
		2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lezo		23,2	22,8	22,7	22,6	22,5	22,3	22,2	22,1	22,0	21,9	21,7	21,6

BEGIRA aplikazioa baliagarria zaigu kasu askotan ditugun datuetatik abiatuta bilakaera zein izango den jakiteko.

Kontuan izan, BEGIRAKo prospekzioa egiteko 2001eko zentsuko eta 2006ko erroldako datuak erabili ditugula. BEGIRAK, ezagutza aldetik urte horietan gertatu den bilakaera bere horretan mantenduz gero, ezagutzak (eta horren araberrako erabilera isotropikoak) zein bilakaera izango duen azaltzen digu. Kontuan izan 2001etik 2006ra Lezon euskararen ezagutza-mailak ez duela apenas aldaketarik izan eta biztanle kopuruak gora egin duela, prospekzio honek joera hori bera mantenduz urtez urteko egoera adierazten digu.

BEGIRA aplikatuta Lezoko prospekzioak adierazten digunarekin batera, kontuan hartu behar dugu erabilera isotropiakoaren gaintik dagoela erabilera erreala Lezon. Beraz, pentsa liteke joera hori mantentzen bada erabilera erreala BEGIRAK erakusten digunaren gaintik egongo dela.

7 ERANSKINAK

7.1 Txillardegiren eredu matematikoa eta erabilera isotropikoa

OINARRI TEORIKOAZ ETA KONTZEPTUAREN ESANAHIARI BURUZKO ZENBAIT AZALPEN (laburpen gisa)

Txostenean “*espero zitekeen erabilera*” bezala izendatu duguna, berez, J.L. Alvarez Enparantza “*Txillardegik*”k garaturiko “*erabilera isotropikoa*” da, eta egile beraren Eredu Matematikoan oinarrituriko kontzeptua da. Ondorengo lerrootan kontzeptu honen oinarria, esanahia eta erabilgarritasunari buruzko laburpen bat duzue.

Gaiari buruz informazio osatuagoa nahi duenak jo beza BAT Soziolinguistika aldizkariaren 28. zenbakira (51-68 orr, Xabier Isasi eta Arantxa Iriarteren artikulua, bertatik hartu ditugu laburpen honetan letra etzanean ageri diren testu batzuk). Eredu osoa, berriz, *Txillardegik* eta Xabier Isasik argitaraturiko *Soziolinguistika Matematikoa* liburuan duzue (UEU-EKB, Bilbo; 1994).

Laburpen honetan *Txillardegiren* eredutik zenbait puntu aipatuko ditugu soilik, Kale Erabileren Neurketa egiteko moduarekin eta Erabilera Isotropikoa kontzeptuarekin lotura zuzena dutenak, beti ere erabilitako metodologiaren eta kontzeptuen ulermena errazteko xedez.

Abiapuntua: ukipen egoera

Hasteko, kontuan izan behar dugu gurea hizkuntza ukipen egoera bat dela (gure kasuan, gizarte berean bi hizkuntza):

Txillardegik garatutako eredu matematikotik alderdi bat besterik ez dugu hartu. Hizkuntzen arteko ukipen egoerari aplikatuko diogu. Egoera horretan, esan dugunez, B hizkuntzako hiztun elebakar multzo esanguratsurik ez dago, hiztun guztiak A hizkuntzaren jabe diren bitartean, haien arteko batzuk B hizkuntza jakin eta erabiltzeko moduan daude.

(gure kasuan B euskara litzateke eta A gaztelania edo frantsesa).

Elebidunen aldetik B hizkuntzaren erabilera gertaera estokastiko gisa definitu dugu. Azken buru, ez dugu ezagutzen alde aurretik zein den elebidunen portaera linguistikoa. Biztanle bakoitzak eta guztien artean momentu jakinetan hizkuntza harremanen bat gerta daitekeela suposatzen badugu, orduan B hizkuntzaren erabilera-maila elebidunen proportzioaren funtzio zuzena izaten da.

Hortaz, kontuan izan behar dugu, batetik ukipen egoeran gaudela eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiak dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, euskara egoera jakin batzuetan erabili ahal izango da, eta egoera horien zenbatekoa B hizkuntzaren hiztunen (alegia, euskaldunen) proportzioaren arabera izango da. Gogoan izan erabiltzeko aukeraz ari garela, aukera potentzialaz, gero beste gauza bat da zer hizkuntza jokaera duten elebidun horiek, baina aukerak zenbat izango diren kalkula dezakegu.

Probabilitatea:

Zein da B hizkuntzako 2 hiztunen arteko elkarrizketa bat gertatzeko probabilitatea?

$$PR_{BB} = e_B \cdot e_B = e_B^2$$

Non, e_B euskal hiztunen proportzioa den (Otik 1era)

Demagun, adibidez, %55a euskalduna den herri batean garena. Bertako bi biztanle (edozein) kalean elkartzan badira, zenbatekoa da biak euskaldunak izateko probabilitatea?

$$PR_2 = 0,55 \cdot 0,55 = 0,302 \text{ edota } \% 30,2$$

Baina, noski, kalean ematen diren elkarrizketak ez dira beti bi pertsonen artekoak izaten: bikoteen, hirukoteen, laukoteen eta hiztun talde handiagoen arteko elkarrizketak ere eman daitezke. Eta zenbatekoa da hirukote bat kalean elkartuta elkarrizketa euskaraz izateko probabilitatea, alegia; zenbatekoa da hiru hiztun horiek euskaldunak izateko probabilitatea? (lehengo adibide bera erabiliz);

$$PR_3 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,166 \text{ alegia } \%16,6$$

Eta hirukotea izan beharrean, laukotea bada, probabilitatea oraindik eta gehiago gutxitzen da:

$$PR_4 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,091 ; \%9,1$$

Eta probabilitatea gero eta txikiagoa da taldea handitu ahala. *Txillardegiren* hitzetan: “*talde handietan (n = 4, 5, 6, ...), B hizkuntzaren erabilerak erritmo esponentzial batean egiten du ibes*”. Eta errealitatean zenbateko taldetan ematen dira elkarrizketak? Orain arte Euskal Herri mailan egindako Kale Erabilera Neurketen informazioa erabil dezagun horretarako:

Bikote, hirukote eta laukoteen proportzioa:

EKBk 1993 eta 1997ko neurraldian solaskide kopurua behatu zuen. Hau da, behatutako elkar hizketak bikoteetan, hirukoteetan, laukoteetan, boskoteetan edo talde handiagoetan gertatzen zirenen arabera, bikote, hirukote, laukote, boskote, ... kopuruak zenbatu eta haien artean zeintzuk egiten zuten euskaraz zehaztu ere.

Bi neurketaldi horietan solaskide kopuruaz, guk w_1 pisu estatistikoak deitutakoaz, jasotako datuetatik abiaturik, laukoteetara mugatu dugu hiztun taldeen tamainaren eragina eta w_2 , w_3 eta w_4 pisu estatistikoak balio finkotzat jo. Horrela, batenaz beste bikote, hirukote eta laukoteen pisuak ondorengoak finkatu ditugu:

$w_2 = 0.5488$ $w_3 = 0.2862$ $w_4 = 0.1650$
--

Beraz, kalean behatutakotik ondorioztatu dugu lau hiztunetik gorako taldeen arteko elkarrizketak oso gutxitan gertatzen direla (talde handiagoetan normalki ez da elkarrizketa bakarria egoten,

gehiago baizik). Bestalde, orain badakigu bikote, hirukote eta laukoteen pisua zenbatekoa den eta proportzio hori gure kalkuluetan finkotzat hartuko dugu.

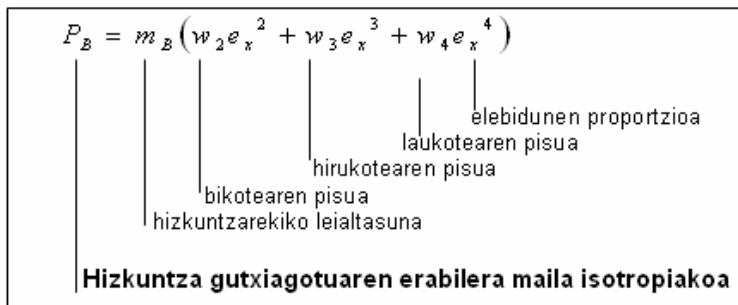
Horrela ba, probabilitate mailan, euskarazko elkarrizketak gerta daitezen dagoen aukera (berriz ere e_B herriko euskaldunen proportzioa izanik) hau izango da:

$$PR_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Baina, noski, gogoan izan hasieran aipatu duguna: ukipen egoeran gaudela eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, Txillardegk dioskunez: “B-ren erabilera eman dadin erabat beharrezkoa den baldintza bakarra da elebidunak, borretara beharturik ez egon arren, leialtasunez, beraien artean B erabiltzen jarraitzea (lasai-lasai erabil baitezakete A beraien artean ere)”.

Orain arteko urratsetan, elebidunen proportzio jakin bat izanik, hiztunen artean euskarazko elkarrizketak eman daitezen zenbat aukera ditugun kalkulatu dugu. Baina, jakina, mila arrazoi ezberdin tarteko, gerta daiteke euskaldunen arteko elkarrizketak erdaraz izatea. Beharrezko ez izanik ere euskaraz egite hori Txillardegk hizkuntza leialtasun bezala izendatu du (m_B).

Erabilera-maila hiru osagaien funtzio zuzena izango litzateke, elebidunen proportzioa (e_x), mintzakide taldearen tamaina edo solaskide kopurua erabilera askean (w_i) eta hizkuntza gutxiagotuarekiko leialtasuna (m_B). Horrela, erabilera-maila kalkulatzeko formula ondorengoa izango litzateke.

Formula honetatik abiatuta, erabilera isotropikoa (edo espero zitekeena) kalkulatzeko $m=1$ dela suposatuko dugu, alegia, euskara dakitenen arteko elkarrizketak ematen direnean beti euskaraz direla eta egoera isotropikoa dela. Formula, hortaz:

$$P_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Azken oharrak: ISOTROPIA / ANISOTROPIA eta KONPAKTAZIOA:

Probabilitateak kalkulatzeko garaian, B hizkuntzaren ageriko erabilera zorizko gertaeratzat jo dugu. Nonahi eta noiznahi ager daitekeen jazoera dela esan nahi dugu. Gure eredia eredu estokastikoa dela esaterakoan, B hizkuntzaren erabilerari buruzko aurriritzi guztiak baztertzin ditugula esan gura dugu, zuzenak zein okerrak, ez dugu aurriritzi bakar bat onartzen. Esaten dugu, B hizkuntzaren erabilera, elebidunak tarteko direlarik, gertaera probablea dela, besterik ez. Orokorrean, kontrako frogatu ezean, gizartea linguistikoki isotropikoa da; B hizkuntzaren erabilera, printzipioz, elebidunen proportzioaren funtzio zuzena da.

Orain arteko urratsetan gizarreko egoera isotropiakotzat hartu dugu, hortaz: alegia, suposatu dugu edozein hiztunek beste edozeinekin hitz egiteko probabilitatea duela.

Dena den, J.L. Alvarez Enparantzak eta X. Isasik egindako azterketetan ikusi da herri askotan hori ez dela horrela. Neurketak eginda, kasu batzuetan m -ren balioa 1 baino handiagoa lortzen zen neurketaren emaitza erreala gorago azaldu dugun formularen sartuta, eta hori estadistikoki onartezina da (leialtasuna %100ekoa baino handiagoa izatea suposatuko luke). Txillardegiren hitzetan “Neurketen emaitzak (mota guztietako herrietan behin eta berriz errepikatua) soilik uler zitezkeen A hizkuntzako elebakarren kopuru handi bat hiztun elebidunekin harremanetan ez zegoela suposatuz. A hizkuntzako elebakarren isolamentu linguistiko honek B hizkuntzaren erabilera hobetzen du”

”Horrek behartu gintuen isotropia linguistikoaren hipotesia alde batera uztera. Euskal Herrian ez da isotropia hori ematen”

Horrek esan nahi du nolabait gure herrietan bi sare edo komunitate ezberdin daudela (euskarazkoa eta erdarazkoa) eta bateko zein besteko kideen artean harremanak izateko aukera ez dela estatistikoki askea, ausazkoa, guk hasieran suposatu dugun bezala. Beste modu batean esanda, hiztun bakoitzak bere sareko kideekin maizago ditugula harremanak beste sarekoekin baino.

Errealitate honetaz jabetzeak eraman zituen J.L. Alvarez Enparantza eta X. Isasi eredu matematikoaren garapenean urrats berriak ematera. Besteak beste, “gizarteratze tasa” (g) kontzeptua erabili dute, aipatu bi sareen arteko integrazio maila deskribatzeko.

Gorago esan bezala, neurketen emaitzetako bat izan da ohartzea badagoela A hizkuntzako elebakarren proportzio bat ez duena elebidunekin harremanik izaten. $g=0$ izango da inolako harremanik ez dagoenean (alegia, erdaldunen eta euskaldunen sareak bata besteagandik erabat berezita bizi direnean, harremanik gabe) eta $g=1$ izango da herriko A elebakar guztiak elebidunen sarean erabat integratuta dauden kasuetan (kasu honetan sare bakarrean leudeke guztiak, elebakarrak eta elebidunak).

Pentsatuko duzue, kasu errealik gehienak mutur batean zein bestean baino, bien artean kokatzen dira. Horrela, hemen aipatu ditugunez gain beste formula batzuk ere erabilia, kaleko erabilera neurtuta Txillardegiren eredia iristen da komunitate baten leialtasuna (m) eta gizarteratze tasa (g) zehaztera. Azken honek, nolabait Txepetx-ek definituriko euskaldungoaren konpaktazioa kontzeptuaren antzeko zerbait adierazten digu.

Dena den, Kale Erabileraren neurketa egin dugun honetan leialtasun eta konpaktazio kalkulurik egin ez dugunez, oraingoan kontzeptu hauen aipamena baino ez dugu egin nahi, interesa duen oro hasieran aipatu iturrietara jotzera gonbidatuz.

Ikusi dugu, hortaz, nola kalkula daitekeen erabilera isotropikoa herri batean euskaldunen proportzioa zenbatekoa den jakinda. Gerora ikusi dugu nola praktikan Euskal Herrian ez den egoera isotropikoa ematen, eta gizarteratze tasa ere kontuan hartu behar dugun.

Dena den, erabilera isotropikoa oso erabilgarria zaigu, herrian neurtu dugun erabilera errealaren emaitzak altuak edo baxuak diren baloratu ahal izateko erreferentzia teoriko bat ematen digulako. Eta, horretarakoxe erabili dugu guk erabilera isotropikoa txosten honetan.

7.2 Neurketa arauak eta oharrak

Zer neurtu behar da?

Kalean, eta kalean soilik dabilen jendearen arteko hizkuntz erabilera. Leku itxiak beraz (tabernak, dendak, kiroldegiak, etxeak, lantegiak, garraioak, edonolako lokalak,...), neurketa honetatik kanpo geratzen dira.

Neurketa, ez inkesta

Kalean goazela jendeari ez zaio galdetu behar normalean zein hizkuntza hitz egiten duen edo une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen. Ez galdetu, entzun egin behar dugu eta entzuten dugun hizkuntza jaso taulan, jendeari ezer esan gabe. Gure helburua kaleko hizkuntza errealitatea bere horretan jasotzea da, ahalik eta modurik objektiboenean kalean doazenek ez dute jakin behar neurketa egiten ari garenik.

Neurtzaileak

Neurketa neurtzaile bat eta neurtzen den herriko laguntzaile baten artean egiten da. Neurtzailea datu jasoketa modu egokian egiten dakien pertsona da, behatzen den kasu bakoitzaren berezitasunak fitxan nola bete behar diren jakin behar du (sexua, haurren presentzia, adin-taldeak,...). Laguntzaileak, neurtzailea aurrez finkatutako ibilbidetik gidatuko du. Horrez gain, bikoteka lan egiteak beste alde on batzuk dauzka:

Biren artean askoz hobeki disimulatzen da, eta oso inportantea da saiatzea inor ez dadin konturatu neurketa egiten ari garela. Gainerakoan, jendearen jokabide naturalak alda daitezke isilduz, hizkuntzaz aldatuz, haserretuz,...

Atseginagoa da bi orduz beste norbaitekin neurtzen aritzea, bakarrik jardutea baino.

Ibilbidea

Bikote bakoitzak ibilbide jakin bat eduki behar du finkaturik neurketa egin aurretik. Ibilbide hori zein izango den Soziolinguistika Klusterreko teknikaria eta herriko arduradunen artean finkatuko da. Ibilbidea herriko kalerik jendetsuenek osatuko dute, normalean erdigunean (erdigunea zentzu zabalean ulertuta). Ibilbideak inguru ezberdinak zeharkatzea komeni da: erosketa-kaleak, poteo kaleak, haur jolas-lekuak, pasealeku eta parkeak, etab. Ibilbideak hasi eta bukatu leku berean egin beharko du, bikoteak behar bezainbat aldiz egin ahal izateko ibilbide hori, neurraldi bakoitzak irauten dituen bi ordu horietan.

Bikote bakoitza bere ibilbidean paseatzen ibiliko da. Ez dago arazorik noizbehinka eserlekuren batean eserita neurketa egiteko, eta batzuetan gainera, disimulatzeko beharrezkoa ere izango da. Baina eserita denbora gehiegi ematea ere ez da komeni. Izan ere, helburua neurketa ibilbide guztian zehar egitea da.

Datuak nola jaso

Datuak idazteko eranskinean doan eredia erabiliko duzue, eta bertan ageri den moduan idaztea komeni da, hots, neurtutako lagun bakoitzeko makilatxo bat jarritz.

2006ko EHko kale erabileraren neurketatik aurrera, neurketa egiteko fitxa bakarria erabiltzen da.

Fitxan lau datu hartzen dira kontutan:

1. Hizkuntza: hiru zutabe nagusi ditugu: euskara, frantsesa / gaztelera eta beste hizkuntzak.
2. Adin-taldea: behin elkarrizketa hizkuntza zehaztuta adin-taldea zehaztu behar da: haurrak (14 urte bitartean), gazteak (15-24 urte), helduak (25-64 urte) eta zaharrak (65 urtetik gorakoak). Jendeak zein adin izango duen sumatzea neurtzaileen egitekoa izango da, eta gutxi gorabehera egin beharrekoa da.
3. Neurtzen dugun taldearen osuera: behatutako taldea adin-talde bereko kideez osaturik dagoen ala ez apuntatuko dugu. Eta ez badira denak adin-talde bereko multzoan sartzen, tartean haurrak present dauden ala ez jasoko dugu eta present badira mintzakide diren ala ez.
4. Generoa: bukatzeko mintzakideen sexua jasoko dugu.

Neurtu horrela egiten da:

Neurketa nola egiten den azaltzeko hiru adibide jarriko ditugu:

1.- Bi haur (neska bat eta mutil bat) badoaz euskaraz hitz egiten

- 1. pausoa: Euskaraz zutabe nagusian (hizkuntza),
- 2. pausoa: adin-talde bereko zutabea (adin-talde berekoak)
- 3. pausoa: haurren atalean (adin-taldea)
- 4. pausoa: nesketan (emakumea) apuntatzen dugu makilatxo bat eta gizonezkoetan beste bat (sexua).

2.- Senar emazteak erdaraz hitz egiten ari dira haien artean, 5 urteko alaba eta 16 urteko semea beraiekin doaz baina hitz egin gabe:

- 1. pausoa: frantsesa/gaztelera zutabea (hizkuntza)
- 2. pausoa: adin-talde ezberdinekoak zutabea, haurrak ez dira mintzakide azpi multzoan.
- 3. pausoa: helduetan (adin-taldea)
- 4. pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
- 5. pausoa: haurretako emakumezkoen zutabea makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
- 6. pausoa: gazteen gizonezkoen zutabea makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

3.- Senar emazteak, 5 urteko alabarekin eta 16 urteko semearekin doaz kaletik, ama alabari euskaraz zuzentzen ari zaio:

- 1. pausoa: euskara zutabeen (hizkuntza)
- 2. pausoa: adin-talde ezberdinekoak zutabeen, haurrak mintzakide azpi multzoan
- 3.pausoa: helduetan (adin-taldea)
- 4. pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
- 5. pausoa: haurretako emakumezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
- 6. pausoa: gazteen gizonezkoen zutabeen makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

Azalpena merezi duen puntua da hau: lau lagun elkarrekin doazenean normalean bat entzungo dugu hizketan eta beste hirurak entzule izango dira (arreta gehiago edo gutxiago jarriaz, guri hori ez zaigu axola). Kasu horretan guk fitxan lau lagun entzun ditugula jarriko dugu, hau da, lau makilatxo, hizketan zihuan bakar horren hizkuntzan. Tartean haur bat hitz egiten ari bada edo berari zuzenduta badago elkarrizketa haurrak mintzakide zutabeen jarriko ditugu makilatxoak dagokien azpimultzoan (adin-taldearen eta sexuaren arabera).

Fitxaren atzeko partean “beste hizkuntzak” jasotzen dira, alegia, Hego Euskal Herrian euskara edo gaztelera ez den beste hizkuntza bat entzuten badugu atal honetan sartuko ditugu behatutako pertsonak. Ipar Euskal Herrian “beste hizkuntzak” atalean euskara edo frantsesa ez diren beste hizkuntzak sartuko ditugu. Atal honen ondoan “bakarrizketak” neurtzen dituen atala dugu. Bertan , eskuko telefonoz hitz egiten ari direnak eta bestelakoak (animaliekin, atarietako interfonoz, etab.) apuntatuko ditugu. Atal horretan, jakina, elkarrizketa bakoitzeko marratxo bakarra egingo dugu, mintzakide bakarra entzun (eta ikusiko) baitugu.

Fitxaren laukitxo bat betetzen denean beste fitxa batera pasatu behar da. Fitxa bat baino gehiago erabiltzen bada zenbakitu behar dira fitxak eta behaketaren bukaeran datu guztiak jaso behar dira fitxa bakar batean. Guri azken fitxa hau pasatuko diguzu. Neurketa bakoitzean fitxa berri bat erabili behar da.

Oharrak

- Ibilbidean zehar pertsona bera □ neurraldi eta elkarrizketa berean □ ez dugu behin baino gehiagotan neurtuko. Alegia, pertsona bera jende berdinarekin eta hizkuntza berean entzuten badugu, behin bakarrik jasoko dugu. Aldiz, taldean partaideren bat aldatzen bada (norbait etorri edo norbait joan) edo taldeak hizkuntza aldatzen badu (mintzakideak berdinak izan arren), hori gertaera ezberdina izango da, eta beraz, jaso egingo dugu.
- Neurtzaileekin hitz egiten dutenei ez zaie neurtuko.
- Dudazko kasuak ez jaso, hau da, entzundako hizkuntza zein den ziur ez dakigunean, jaso gabe utzi.

- Inoiz ez dugu galderarik egingo, ez galdetu ezer : ez zein adin duen, ez zein hizkuntza erabili ohi duen, ez une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen... Ez da ezer galdetu behar, ez baikara inkesta bat egiten ari ; gurea neurketa denez, entzundakoa jaso behar dugu.

Azken oharrak

Euskara gutxi entzutea gogorra izan arren, beti egia jarri. Euskaltzaleon joera psikologikoa izaten da errealitateak adierazten duena baino euskara gehiago aditu nahi izatea. Alferrik gabiltza ordea, geure buruak engainatzen: azterketa hau euskararen egoera ezagutzeko tresna oso garrantzitsua da eta errealitatea egiazki nolako den jakitea interesatzen zaigu. Honetan, mesedez, zorrotzak izan. Taberna, denda eta bestelako leku itxien barnealdeetan neurtzerik ez dagoen arren, haien sarrera-irteeretan bai. Hori oso kontutan hartzekoa izan daiteke euria eginez gero batez ere.

7.3 Fitxa

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

		EUSKARAZ				FRANTSESEZ / GAZTELERAZ			
		Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65... urte)	Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65... urte)
ADIN TALDE BEREKOAK		EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrik ez		EMAKUMEA				EMAKUMEA		
		GIZONA				GIZONA			
	Haurrak ez dira mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
	Haurrak mintzakide	EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
	Orotara								

MARTIN UGALDE KULTUR PARKEA · 20140 ANDOAIN · Tel.: 943 59 25 56 · Fax: 943 304151 · kluster@soziolinguistika.org

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

		BESTE HIZKUNTZAK				BAKARRIZKETAK			
		Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65... urte)	Haurrak (0-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduak (25-64 urte)	Adinekoak (65... urte)
ADIN TALDE BEREKOAK		EMAKUMEA				EMAKUMEA			
		GIZONA				GIZONA			
	Orotara								
ADIN TALDE EZBERDINEKOAK	Haurrik ez		EMAKUMEA			EMAKUMEA			
		GIZONA			GIZONA				
	Orotara								
	Haurrak ez dira mintzakide	EMAKUMEA			EMAKUMEA				
		GIZONA			GIZONA				
Orotara									
	Haurrak mintzakide	EMAKUMEA			EMAKUMEA				
		GIZONA			GIZONA				
Orotara									
Orotara									

OHARRAK: (ekitaldi berezi bat egon bada, elurtea...)

Oharra: adinkako eta taldekako emaitzen batura egin, kontuan hartu biek kopuru berdina eman behar dutela.

Herria: Ibilbidea: Eguna: Ordua:

1. Neurtzailearen izena (k): Tel.: Fitxaren zbkia:

2. Neurtzailearen izena (k): Tel.:

MARTIN UGALDE KULTUR PARKEA · 20140 ANDOAIN · Tel.: 943 59 25 56 · Fax: 943 304151 · kluster@soziolinguistika.org

7.4 Datu nagusien irakurketa (laburpena)